

Rechtskundig Weekblad

Vereniging zonder winstgevend doel

Verschijnt elke zondag

Abonnementsprijs : 600 F per jaar

Postcheckrekening nr. 3185.22

Beheer en Redactie : Prof. Mr. Ridder René VICTOR, Justitiestraat 21, Antwerpen

De Uitkeringen van de Mutualiteit en haar mogelijkheden tot Verhaal

Artikel 70 par. 2 van de Wet van 9 augustus 1963 tot Instelling van een Regeling voor verplichte Ziekte en Invaliditeitsverzekering voorziet, samen met artikel 241 van het K.B. van 4 november 1963 ⁽¹⁾ afgekondigd in uitvoering van deze wet, de tussenkomst van de mutualiteitsverzekering in gevallen waarin de schade « door het gemeen recht of door een andere wetgeving is gedekt ».

De vraag of de mutualiteit in een bepaald geval voor haar verzekerde moet tussenkomen is slechts van beperkt belang en behoort uitsluitend tot de sfeer van de sociale wetgeving ⁽²⁾.

Welke rechten de mutualiteit door de gedane uitbetalingen verwerft is echter een probleem waarmee velen worden geconfronteerd : vooreerst in de gevallen voorzien door art. 70 par. 2 zelf d.i. wanneer de schade door het gemeen recht of een andere wetgeving is gedekt, doch ook wanneer de mutualiteitsverzekerde door een tweede verzekering is gedekt.

Het probleem is niet recent : toch heeft de nieuwe regeling vervat in art. 70 de tussenkomst van de mutualiteit in die mate verhoogd, dat de vraag omtrent de rechten van de mutualiteit na gedane betaling thans meer dan ooit actueel geworden is.

De bedoeling van deze bijdrage is dan ook in een eerste gedeelte de principes, vastgelegd door art. 70 par. 2 nader te onderzoeken, om in het tweede gedeelte enkele concrete toepassingen te belichten of oplossingen voor te stellen.

I. De wettelijke regeling.

1. Verplichte Tussenkomst.

De ziekteverzekering is zoals haar benaming het aanduidt, een verzekering in de werkelijke zin van het woord : de aangeslotene zal normaal bij ziekte recht hebben op tussenkomst in de geneeskundige kosten, terwijl de invaliditeit van een ziekteverzekerde aanleiding zal geven tot uitkeringen die een bepaald gedeelte van het loon vertegenwoordigen ; dat het schadeverwekkend feit een ongeval of een arbeidsongeval uitmaakt, dan wel veroorzaakt werd door de fout van

een derde, zou normaal hieraan geen afbreuk mogen doen.

Toch voorzag de vroegere wetgeving, met name het Organiek K.B. van 22 september 1955 in de artt. 117 en 118 een regeling, die de normale werking van de ziekteverzekering uitsloot. Het systeem, vervat in die artikelen (thans vervangen door art. 70 van voornoemde wet) voorzag in grote lijnen volgende regeling :

a. *principieel geen uitbetaling* wanneer de schade haar oorsprong vond in volgende gevallen :

- een inbreuk van de getroffenene waarvoor hij tot een correctionele of criminele straf werd veroordeeld ;
 - schade veroorzaakt door ongeval dat de aansprakelijkheid van een derde meebrengt ;
 - bij arbeidsongeval of ongeval op de weg van en naar het werk ;
 - een ongeval veroorzaakt door de dronkenschap van het slachtoffer ;
- (deze opsomming is slechts exemplatief : er waren ook andere gevallen).

b. *mogelijkheid* van uitbetaling in de gevallen voorzien in sub. a., onder voorbehoud van terugvordering en dus ten provisionele titel mits :

- de verzekerde aan de mutualiteit aangifte gedaan had van het ongeval ;
- de verzekerde bewijst dat hij de vereiste vordering heeft ingesteld om zijn rechten te doen gelden.

In dat systeem was de uitbetaling aan het slachtoffer dan ook facultatief en geen verplichting van de mutualiteit, zodat deze mutualiteit met de uitbetalingen kon wachten tot wanneer over het arbeidsongeval, over de dronkenschap, over de verantwoordelijkheid van een derde of de veroordeling van de verzekerde beslist was. In de praktijk echter waren de voorafgaandelijke uitbetalingen regel en werd het probleem van de subrogatie ook onder de vroegere wetgeving reeds gesteld.

De wet van 9 augustus 1963, die volgens art. 159 in voege is getreden op 1 januari 1964, voorziet echter in haar art. 70 een principieel gans andere regeling.

Dit artikel bepaalt dat de uitbetalingen slechts onder de door de Koning bepaalde voorwaarden toegekend worden wanneer de schade « waarvoor om die prestaties verzocht wordt, door het gemeen recht of door een andere wetgeving is gedekt ». De Koning bepaalde deze

enige voorwaarden in het K.B. van 4 november 1963, uitgevaardigd tot uitvoering van de wet van 9 augustus 1963, en met name in art. 241: deze voorwaarden komen hierop neer dat de ziekteverzekerde, die in dergelijke gevallen om prestaties verzoekt « zijn verzekeringsinstelling » — zijn mutualiteit dus — in de mogelijkheid stelt het in dat artikel (70 par. 2) bedoelde recht van subrogatie uit te oefenen en « haar het volgende meedeelt »:

1. dat de schade kan gedekt worden door gemeen recht of een andere wetgeving;

2. alle gegevens en omstandigheden over de aard van het ongeval en de gerechtelijke informaties en handelingen;

3. elke ingestelde vordering of andere procedure tot verkrijging van de schadeloosstelling;

(Vanzelfsprekend zal de verzekerde tot het bekomen van de mutualiteits tussenkomst moeten voldoen aan de eigen voorwaarden, gesteld door het kontrakt of de wet: deze voorwaarden worden hier echter buiten bespreking gelaten.)

Besluitend mag er dus gezegd worden dat in de huidige wetgeving de mutualiteit op een verplichte wijze voor haar verzekerde zal moeten tussenkomen in alle gevallen, op de enige voorwaarde dat de verzekerde zal voldaan hebben aan deze loutere mededelingsplicht. In de praktijk zal de verzekerde deze plicht vervullen door het invullen van een ongevals-aangifte, gelijkaardig aan deze die vereist wordt door alle schadeverzekeraars ⁽⁴⁾.

Juist door deze verplichte tussenkomst zal het probleem van de subrogatie zich zo vaak stellen in zaken, waarin derden verantwoordelijk zijn, of een andere verzekering tussenkomt.

2. Wettelijke Subrogatie.

De rechten die de mutualiteit na en door haar uitbetalingen bekomt zijn eveneens op een uiterst nauwkeurige wijze omschreven in art. 70 par. 2. Dit artikel voorziet drie belangrijke punten: waarvan het eerste is: *de verzekeringsinstelling treedt rechtens in de plaats van de rechthebbende*.

Dit artikel voert derhalve ten gunste van de ziekteverzekeraar een wettelijke subrogatie in, die thans niet meer kan betwist worden. Ook de vroegere wetgeving voorzorg in art. 118 een zelfde subrogatierecht waarvan evenwel de wettelijkheid herhaaldelijk werd aangevochten ⁽⁴⁾ en door sommige rechtbanken werd ontkend omdat een wettelijk subrogatierecht enkel door een wet en niet door een K.B. zou afgekondigd kunnen worden; deze stelling werd echter door het opperste gerechtshof verworpen ⁽⁵⁾.

De toekenning van het wettelijk subrogatierecht aan de ziekteverzekeraar is van ongemeen groot belang en vormt de basis van het terugvorderingsrecht van de mutualiteiten. Hierdoor neemt deze verzekering plaats in de categorie van schadeverzekering, vermits de wet van 9 augustus 1963 het verzekeringskontrakt van de partijen vormt en vermits de vraag of een verzekering een schade- of sommenverzekering is moet worden opgelost naar gelang de verbintenissen die de partijen op zich hebben genomen. ⁽⁶⁾

Het had ook anders gekund. Men had zich een systeem van ziekteverzekering kunnen indenken waarbij door de mutualiteit aan de slachtoffers bepaalde vergoedingen zouden toegekend worden, die zij zoals bij een sommenverzekering, krachtens haar eigen verbintenis zou verschuldigd geweest zijn, zonder dat zij enig verhaalsrecht zou kunnen uitoefenen. Of nog had het

subrogatierecht van de mutualiteit bij samenloop van andere wetgevingen kunnen beperkt worden, zoals dit voorzien werd bij art. 19 van de wet op de Arbeidsongevallen. Det wetgever heeft echter aan de mutualiteit een volkomen subrogatierecht toegekend, dat nog versterkt werd door de volgende bepalingen van art. 70 par. 2.

3. Verbod van Cumul.

Een tweede principe, door ditzelfde artikel vastgelegd, is het volgende: « *in die gevallen (schade die ook gedekt is door het gemeen recht of een andere wetgeving) worden de verzekeringsprestaties niet samen genoten met de schadeloosstelling, voortvloeiend uit de andere wetgeving* ».

Strikt genomen brengt deze bepaling, die niet voorkwam in de vroegere wetgeving, niets nieuws en komt het voor als een herhaling van het subrogatierecht of als een noodzakelijke toepassing ervan of een gevolg. Immers ontstaat het subrogatierecht slechts in hoofde van degene die betaling heeft gedaan, en in de mate dat deze betaling is geschied. Het gevolg hiervan is dat in de mate dat het slachtoffer door de mutualiteit werd betaald, de schuldvordering van het slachtoffer is uitgedoofd en niet meer bestaat, gezien zijn plaats ingenomen wordt door de gesubrogeerde. Het slachtoffer is door de betaling en in de mate hiervan totaal gedesinteresseerd. ⁽⁷⁾ Welnu, iemand die betaald werd en daardoor geen vordering meer bezit, kan uiteraard geen vordering meer doen gelden, zodat de cumul reeds door het subrogatierecht uitgesloten werd, zonder dat dit nog uitdrukkelijk door de wet moest worden voorzien. ⁽⁸⁾

In art. 70 par. 2 heeft de wetgever echter, in betrekking tot het verbod van cumul, een bepaald systeem uitgewerkt, dat nader dient onderzocht. Dit systeem kan worden samengevat in volgende principes:

a. de schadeloosstelling voortkomend uit het kontrakt van ziekteverzekering wordt niet samen genoten met de schadeloosstelling, volgend uit andere wetgevingen;

b. deze schadeloosstelling is (en blijft) ten laste van de ziekteverzekeraar in zoverre voor de schade, door een andere wetgeving gedekt, niet werkelijk schadeloosstelling is verleend;

c. in al de gevallen moet de ziekteverzekerde sommen ontvangen, die ten minste gelijk zijn aan het bedrag van de verzekeringsprestaties, op basis dus van de wetgeving inzake ziekte en invaliditeit.

Vooreerst kan dus worden opgemerkt dat het cumulatieverbod enkel betrekking heeft op en afgekondigd is in functie van de schadeloosstelling. Het is dus niet zo dat diegene die zich voor schadeloosstelling wendt tot zijn ziekteverzekeraar, niet meer het recht zou hebben zich te wenden tot de derde aansprakelijke (gemeen recht) of tot zijn patroon (arbeidsongevallen). De ziekteverzekeraar blijft immers gehouden zijn kontrakt na te komen, ook wanneer er samenloop is met een schadeloosstelling. Het gaat dus enkel om een verbod van cumul van schadeloosstelling.

Tegelijkertijd waarborgt de wetgever aan de ziekteverzekerde een minimale uitbetaling: hij zal steeds het recht hebben op een schadeloosstelling die minstens zo hoog is als de prestaties, verschuldigd door de mutualiteit. Enkel wanneer de schadeloosstelling hoger is of zou worden zal toepassing gemaakt worden van het verbod van cumul.

De praktische gevolgen van deze regel zijn uitermate belangrijk en worden hierna uitvoeriger besproken.

In de mate dat door de andere wetgeving geen voldoende schadeloosstelling werd verleend blijft de mutualiteit gehouden tot tussenkomst. Principieel kan men hierin twee gevallen onderscheiden: vooreerst de *insolvabiliteit van de debiteur of zijn verzekeraar*. Krachtens het principe, vermeld sub b. zal de ziekteverzekeraar gehouden blijven. Anderzijds is het mogelijk dat de andere wetgeving, zoals het gemeen recht de ziekteverzekerde niet geheel zal schadeloosstellen; zo wanneer het slachtoffer volgens de normen van de mutualiteit recht heeft op een volledige tussenkomst, doch *volgens de maatstaven van het gemeen recht slechts gedeeltelijk zal vergoed worden*, omdat hij zelf volledig of gedeeltelijk aansprakelijk wordt geacht. In dat geval zou de mutualiteit krachtens voormeld principe gehouden zijn tot bijbetaling, echter slechts van het verschil, tussen wat betaald werd door de aansprakelijke en datgene wat de mutualiteit normaal moet betalen, gezien het verbod van cumul. In de praktijk echter zullen deze gevallen zich niet voordoen, omdat het slachtoffer zich veelal eerst zal wenden tot de mutualiteit, die, wanneer aan de voorwaarden (zie boven) zal voldaan zijn, zal uitbetalen. Het probleem van de insolvabiliteit zal zich dan ook slechts stellen voor de mutualiteit zelf, die de haar krachtens de subrogatie bekomen rechten niet zal kunnen laten gelden of te gelde maken.

4. Niet Tegenstelbaarheid van Overeenkomsten.

Het vierde grote en bijzonder belangrijk principe, van het besproken artikel betreft de niet tegenstelbaarheid van overeenkomsten gesloten tussen het slachtoffer (lid van de mutualiteit) en « degene die schadeloosstelling verschuldigd is. »

De tekst van het thans besproken gedeelte van het art. 70 luidt als volgt: « De overeenkomst tot stand gekomen tussen degene die schadeloosstelling verschuldigd is en de rechthebbende, kan niet tegen de verzekeringsinstelling worden aangevoerd zonder haar instemming ».

De vroegere wetgeving behandelde deze stof minder streng. Het vroeger art. 118 voorzag immers dat geen minnelijke regeling de mutualiteit tegenstelbaar was, tenzij zij hiervan bij aangetekend schrijven in kennis was gesteld en *zij dertig dagen na ontvangst van dit schrijven hiertegen geen verzet had aangetekend*. De nieuwe tekst maakt de tegenstelbaarheid van dergelijke overeenkomsten afhankelijk van de « instemming » van het verzekeringsorganisme, zonder beperkende tijdsbepaling.

De praktische betekenis van deze regel mag beslist niet onderschat worden. Sinds de verruiming van de wet op de ziekte- en invaliditeitsverzekering op de zelfstandigen en andere categorieën zal het slachtoffer bij een ongeval of arbeidsongeval in de meeste gevallen aangesloten zijn bij een mutualiteit.

De verzekeraars zullen steeds, waar dit mogelijk blijft, pogen met de slachtoffers regelingen af te sluiten, om te vermijden dat deze zaken voor de rechtbank moeten behandeld worden of te lang aanslepen. Krachtens de regel van niet tegenstelbaarheid der overeenkomsten zullen zij automatisch rekening moeten houden met de rechten van de ziekteverzekeraar, op gevaar af opnieuw te moeten betalen.

Anderzijds zal het vaak moeilijk zijn spoedig de uitgaven van de mutualiteit te vernemen, gezien de uitbetalingen soms gebeuren door onderafdelingen van de plaatselijke verbonden, die als lasthebber optreden van de enkele grote Landsbonden, als eigenlijke recht-hebbende. In welke gevallen zullen de verzekeraars dan

noç akkoorden kunnen afsluiten, die hun dossiers op een werkelijke wijze beëindigen?

Het voorbehouden van de rechten van de mutualiteit bij dergelijke akkoorden brengt geen oplossing. Trouwens, tegen wie kan men deze rechten voorbehouden? Tegen het slachtoffer: ofwel ontvangt het slachtoffer van de verzekeraar-niet-mutualiteit een volledige vergoeding en kan in principe de mutualiteit de verzekeraar opnieuw aanspreken, die op zijn beurt tegen een onvermogen uitbetaald zou komen te staan: ofwel ontvangt het slachtoffer deze vergoedingen niet en is van een werkelijke overeenkomst voor slot van rekening geen sprake.

De rechtspraak heeft in bepaalde gevallen het moeilijke van deze toestand ingezien en geoordeeld dat, zolang de ziekteverzekeraar de verzekeraar niet verwittigd heeft van zijn tussenkomst, hij het recht niet bezit na te goeder trouw gedane betaling de verzekeraar opnieuw aan te spreken.⁽⁹⁾ Het Hof van Luik, dat deze uitspraak veldde, had echter te oordelen over omstandigheden die de verzekeraar ideaal waren: de raadsman van het slachtoffer had, voorafgaandelijk aan de uitbetaling door de verzekeraar, en zich te goeder trouw vergissend, aan deze verzekeraar geschreven dat de mutualiteit niet zou tussenkomen, terwijl de mutualiteit van het slachtoffer verwaarloosd had de verzekeraar van haar tussenkomst in kennis te stellen.

In een ander arrest⁽¹⁰⁾ ging het Hof van Beroep te Luik nog verder door te eisen dat de mutualiteit haar vordering aan de derde aansprakelijke of zijn verzekeraar zou betekenen; het Hof baseerde zich vooreerst op de onwettelijkheid van het subrogatierecht, voorzien door het vroeger R.B. van 21 maart 1945 en leidde hieruit af dat er in hoofde van de mutualiteit slechts sprake kon zijn van een subrogatierecht, gebaseerd op art. 22 van de wet van 1874 op de verzekeringen. Terecht werd deze mening bestreden omdat geen enkel wettelijk voorschrift de betekening van het bekomen subrogatierecht voorziet.⁽¹¹⁾

De toepassing van de inderdaad strenge regel van niet tegenstelbaarheid van overeenkomsten tussen het slachtoffer en de aansprakelijke of zijn verzekeraar zal thans wellicht nog, doch ten onrechte, bestreden worden door een beroep op art. 1240 B.W. Inderdaad is de rechtsleer van oordeel dat de aansprakelijke op geldige wijze zal kunnen uitbetalen en dus ook de overeenkomsten afsluiten, wanneer de benadeelde, ondanks de subrogatie, betaling vordert van deze aansprakelijke, op voorwaarde dat deze laatste van het bestaan van het subrogatierecht onkundig was. In welke gevallen zal immers de aansprakelijke of zijn verzekeraar, na het afkondigen van de wet van 1963 over de verplichte mutualiteitsverzekering, nog op ernstige wijze kunnen voorhouden dat hij onkundig was over het feit dat de benadeelde bij een mutualiteit verzekerd was en dat hij derhalve de rechten van de mutualiteit niet kon kennen. De wet voorziet immers de verplichting voor een bepaalde categorie van beroepen, aangesloten te zijn bij een mutualiteit, zodat de aansprakelijke en zijn verzekeraar de tussenkomst van deze mutualiteit moeten vermoeden. De mutualiteitsverzekering zal zich dan ook met goed gevolg kunnen beroepen op de regel van niet tegenstelbaarheid, zodat voor de benadeelde het gevaar zal bestaan tweemaal te moeten betalen, wanneer hij deze regel over het hoofd ziet.

In de praktijk zal de ziekteverzekeraar echter, op basis van de ongevallenaangifte, die hij van het slachtoffer ontvangt, steeds de verzekeraar van zijn toekomstige tussenkomst verwittigen.

Voor de toepassing van de regel van niet tegenstelbaarheid der overeenkomsten in het algemeen komt

het ons voor dat een onderscheid zal moeten gemaakt worden tussen de overeenkomsten tot stand gekomen voor iedere betaling van de mutualiteit, en deze gesloten na de, zij het gedeeltelijke betaling.

Immers bezit de mutualiteit slechts rechten in de mate dat zij betalingen heeft gedaan en dan ook slechts vanaf het ogenblik dat zij deze betalingen deed. Dan pas ontstaat subrogatie en is de mutualiteit juridisch partij. Overeenkomsten, gesloten voor deze betaling, of minstens voor de aankondiging ervan zijn dus geldig gezien op dat ogenblik de mutualiteit juridisch niet aanwezig was en zij bezwaarlijk haar instemming kon verlenen op het ogenblik dat zij zelf nog geen rechten had.

Deze oplossing is echter theoretisch, gezien het steeds de vraag zal blijven of de mutualiteit betalingen heeft gedaan op het ogenblik dat over een dergelijke overeenkomst wordt onderhandeld. De oplossing kan dan enkel gezien worden in de richting van een intense samenwerking tussen de verzekeraar en de ziekteverzekeraar, zoals die moet bestaan tussen twee schadeverzekeraars.

Wellicht past anderzijds een waarschuwing om het begrip «overeenkomst» niet al te beperkt op te vatten. De wetgever gebruikt enkel dit woord zonder nadere bepaling. Het zal dan ook van toepassing zijn op een overeenkomst tot aanstelling van een deskundige, die op soevereine en beslissende wijze te oordelen heeft.

De resultaten van dergelijk deskundig onderzoek zullen de mutualiteit evenmin terenstelbaar zijn als een overeenkomst over het bedrag der schade zelf. Waar in dat geval ook de verzekerde zal te kort geschoten zijn in zijn mededelingsplicht en eventueel zou kunnen aangesproken worden, zal ook de verzekeraar van de aansprakelijke het gevaar lopen een nieuw deskundig onderzoek te horen bevelen.

5. Het Waarborgfonds.

Enigzins buiten het kader van huidige bespreking valt de vermelding van de bijvoeging bij art. 70 par. 2, ingevoerd door de wet van 8 april 1965: bij deze wet wordt ten voordele van de mutualiteit een eigen recht van terugvordering ingevoerd tegenover het gemeenschappelijk motorwaarborgfonds, daar waar de wet betreffende de invoering van dit fonds voorziet dat de mutualiteiten geen beroep op de tussenkomst van dit fonds zouden kunnen doen.

6. Zware Fout.

Volledigheidshalve weze nog het bestaan vermeld van art. 70 par. 3 van de besproken wet, waarin bepaald wordt dat de toekenning van de voordelen van de mutualiteitsverzekering ontzegd wordt in de gevallen waarin de schade voortspuit uit een ongeval, overkomen naar aanleiding van een lichaams oefening tijdens bepaalde sportcompetities, of in de gevallen van schade, voortspuitend uit de «zware fout» van de verzekerde.

De enige essentiële wijziging tenover het vroeger regime bestaat erin dat geen terugvordering meer mogelijk is wanneer, en door dat feit alleen, de verzekerde correctioneel wordt veroordeeld. Door te verwijzen naar het begrip «zware fout» heeft de wetgever zich willen aansluiten bij de normale toepassing van de verzekeringskontrakten, zodat hier naar de bestaande rechtspraak kan worden verwezen.

II. Toepassingen.

Na de tekst van de wet zelf te hebben onderzocht kan de konkrete toepassing ervan bepaalde vragen doen

oprijzen. Het probleem van de subrogatie samengaan met het verbod van cumul stelt zich vooreerst in de gevallen door de wet zelf aangeduid: «gemeen recht en andere wetgeving». Waar door gemeen recht kennelijk artt. 1382 en volgende B.W. bedoeld worden lijkt de voornaamste toepassing van de «andere wetgeving» te liggen in de arbeidsongevallen en de ongevallen op de weg van en naar het werk.

1. Gemeen recht.

Door zijn uitbetaling bezit de ziekteverzekeraar een subrogatierecht dat volledig is en dat hij tegenover de verantwoordelijke derde zal kunnen uitoefenen. Over de grond zelf van de verantwoordelijkheid dient hier niet verder uitgeweid. Het betreft immers de gewone vordering ontstaan uit artt. 1382 en volgende B.W.: deze vordering zal ontstaan zodra het slachtoffer zelf een vordering zal bezitten tegen een derde.

Normaal moest het subrogatierecht van de mutualiteit ter zake geen problemen stellen. Er is betaling en in die mate zijn de rechten van het slachtoffer uitgedoofd en worden deze rechten door de ziekteverzekeraar uitgeoefend. Wanneer de verantwoordelijkheid van de derde volledig is zal de ziekteverzekeraar naast het slachtoffer zijn eis doen gelden: de eerste voor gans het bedrag dat hij aan geneeskundige zorgen en vergoedingen heeft uitbetaald, de tweede voor het saldo van zijn vordering: de bedragen in deze beide categorieën waarvoor de mutualiteit niet is tussengekomen. De bedragen van beide eisers zullen niet hoger zijn dan het normale schadebedrag en de verantwoordelijke derde zal door de tussenkomst van de mutualiteit niet meer moeten betalen dan wanneer deze mutualiteit niet ware tussengekomen. Beide zullen hun vordering toegekend zien.

Enkel na de eventuele veroordeling en bij dwanguitvoering zal hier een probleem ontstaan: in het geval dat de derde verantwoordelijke geheel of gedeeltelijk onvermogen is. In dat geval zal het slachtoffer voor de rechten die hem nog overbleven, kunnen eisen dat hij door de derde zal uitbetaald worden bij voorkeur op de ziekteverzekeraar: dit ingevolge de toepassing van art. 1252 B.W. dat bepaalt dat de schuldeiser zijn rechten mag uitoefenen bij voorkeur op degene — de gesubrogeerde — die hem slechts gedeeltelijk heeft uitbetaald. De mutualiteit zal met de uitvoering van het door haar bekomen vonnis moeten wachten tot de volledige uitbetaling van de schuldeiser, haar lid.

Een heel speciaal probleem rijst echter wel bij de samenloop van de twee vorderingen tegenover een derde, die slechts gedeeltelijk aansprakelijk wordt verklaard. Het komt immers vaak voor dat en het slachtoffer en de mutualiteit zich samen voor hun respectievelijke vorderingen als burgerlijke partij aanmelden, en dat het vonnis achteraf een verdeling van de verantwoordelijkheid uitspreekt; zodat een deel van de verantwoordelijkheid ten laste blijft van het slachtoffer zelf. Ofwel kan een rechtsmacht reeds uitspraak hebben gedaan over de verdeling van de verantwoordelijkheid en rijst er achteraf betwisting tussen de ziekteverzekeraar en zijn verzekerde over de verdeling van de gelden die door de derde verschuldigd zijn.

Het staat vooreerst vast dat het optreden van het slachtoffer samen met de ziekteverzekeraar de toestand van de derde niet kan bezwaren. Hij staat immers slechts in voor de schade die door hem werd veroorzaakt en die een bepaald bedrag vertegenwoordigt: enkel dit bedrag is hij verschuldigd. Het gaat dus om een probleem van aanrekening van dit bedrag tussen de verzekeraar en zijn lid.

Wij menen de huidige toestand te mogen samenvatten als volgt: bij een verdeling van de verantwoordelijkheid worden thans eisen gesteld door het slachtoffer en de voor hem tussengekomen ziekteverzekeraar, veelal zonder meer gelijkelijk verminderd en herleid tot dat gedeelte, waarvoor de derde verantwoordelijk gehouden wordt. Zo zullen b.v. het slachtoffer en de mutualiteit elk een derde van hun respectievelijke vorderingen toegekend zien, in de veronderstelling dat de derde enkel voor een derde verantwoordelijk wordt geacht.

Deze oplossing komt echter in het kader van art. 70 par. 2 als betwistbaar voor.

Immers, wanneer een derde verantwoordelijk is krachtens art. 1382 B.W. staan tegenover deze derde bij veronderstelling twee personen: het slachtoffer en de gesubrogeerde ziekteverzekeraar. Ten opzichte van de derde verantwoordelijke gaat het echter slechts om één persoon; waarvan de rechten gedeeltelijk door een tweede worden uitgeoefend. De derde is gehouden tot vergoeding van de schade. Deze schade zal uiteindelijk een bepaald bedrag, een som geld uitmaken, althans voor wat betreft de schade van loonverlies en de geneeskundige kosten. Is de derde volledig aansprakelijk, dan zal hij deze som, het bedrag van de schade, volledig moeten betalen. Is hij echter slechts gedeeltelijk aansprakelijk, dan zal hij slechts een deel van deze zelfde som moeten uitbetalen. Welnu, door de tussenkomen van de ziekteverzekeraar zal het slachtoffer gans het bedrag, reeds ontvangen hebben dat de derde uiteindelijk verschuldigd blijft, of een gedeelte van dit bedrag, en zal hij ten belope van deze uitbetaling, zijn rechten aan de mutualiteit hebben afgestaan en deze dus niet meer bezitten. Logischerwijze zal dan de uitbetaling die de derde verschuldigd is, uitsluitend aan de mutualiteit toekomen, in de mate dat deze mutualiteit gans dit bedrag reeds aan het slachtoffer heeft uitbetaald.

Een voorbeeld kan deze stelling het best toelichten. Nemen wij hiertoe als basis een slachtoffer, dat een loonschade heeft opgelopen, volgens de regels van het gemeen recht begroot op 100.000 fr.; hiervan heeft de mutualiteit uitbetaald 60.000 fr. Het slachtoffer stelt zich burgerlijke partij voor het niet ontvangen bedrag van 40.000 fr., de mutualiteit voor 60.000 fr.

1e geval: derde 100 % aansprakelijk: voor 100.000 fr.
slachtoffer ontvangt 40.000 fr.
mutualiteit ontvangt 60.000 fr.

2e geval: derde 3/4 aansprakelijk: voor 75.000 fr.
(schade 1000.000 fr.) eis slachtoffer: 40.000 fr.; eis mutualiteit 60.000 fr.
slachtoffer ontvangt: 75.000 fr. - 60.000 fr.
reeds ontvangen: 15.000 fr.
mutualiteit ontvangt: 60.000 fr.

75.000 fr.

3e geval: derde 50 % aansprakelijk: voor 50.000 fr.
(schade: 100.000 fr.) eisen: zoals tweede geval
slachtoffer ontvangt: nihil.
mutualiteit ontvangt: 50.000 fr.

Wij kennen geen enkel geval waarin de rechter zich had uit te spreken over de hierboven voorgestelde oplossing. Toch volgt deze oplossing ons inziens rechtstreeks uit de toepassing van het subrogatierecht in hoofde van de ziekteverzekeraars. Immers, door de subrogatie wordt het slachtoffer in de mate van de door hem ontvangen betaling totaal vervangen door de gesubrogeerde, in zoverre dat, steeds voor het bedrag van

de betaling, het slachtoffer verdwijnt en geen enkele vordering meer te stellen heeft: zijn plaats wordt volledig ingenomen door de gesubrogeerde (¹²). Waar de het slachtoffer door de gesubrogeerde verzekeraar volledig vergoed is bezit hij geen enkel recht meer (¹³). Waar er slechts gedeeltelijke vergoeding heeft plaats gevonden zal voor het bedrag van deze gedeeltelijke uitbetaling het slachtoffer geen recht meer bezitten, doch deze rechten hebben overgedragen. Welnu: in geval van verdeelde verantwoordelijkheid zullen de rechten die het slachtoffer heeft tegenover de derde steeds een bepaald bedrag vertegenwoordigen; wanneer blijkt dat hij dat bedrag van de ziekteverzekeraar reeds heeft ontvangen, is zijn vordering ten belope van dit bedrag uitgedoofd en kan hij slechts rechten bezitten, en dus ook maar doen gelden, voor de som die het bedrag, dat hem reeds uitbetaald werd, te boven gaat, in de mate dat hij dan nog recht heeft op enig bedrag.

Wanneer wij voor de toepassing van deze regel het voorbeeld van hierboven, derde geval, hernemen, moet inderdaad besloten worden dat bij een schade van 100.000 fr., een reeds van de mutualiteit ontvangen bedrag van 60.000 fr., en slechts een recht tegenover een derde ten belope van 50.000 fr., dit bedrag volledig moet toegekend worden aan de mutualiteit, gezien deze het slachtoffer voor dit bedrag reeds heeft uitbetaald en zijn rechten bezit, terwijl de vordering van het slachtoffer boven dit bedrag uitgedoofd is.

Te noteren blijft dat de hier voorgestelde oplossing allerm minst schade berokkent aan het slachtoffer, dat krachtens art. 70 par. 2 zich als minimumvergoeding steeds het bedrag toegekend zal zien, dat de mutualiteit verschuldigd is door haar kontrakt met de verzekerde. Het bedrag dat de mutualiteit het slachtoffer verschuldigd is zal hem steeds moeten uitgekeerd worden, enkel zal hij eventueel geen hoger bedrag ontvangen.

Men kan zich overigens de vraag stellen of het verwerpen van de hier voorgestelde oplossing niet zou inhouden dat de mutualiteitsverzekeraar zou worden benadeeld, wat blijkens de tekst van de wet en de uitdrukkelijke subrogatie geenszins de bedoeling van de wetgever is geweest. Immers zou in de andere oplossing naast het bedrag hem toegekend door de mutualiteit daarenboven een bedrag toegekend worden, hoewel hij slechts recht zou hebben op een geringer bedrag.

De voorgestelde oplossing is anderzijds allerm minst in strijd met art. 1252 B.W. Dit artikel voorziet slechts dat de subrogant moet voorgaan op de gesubrogeerde wanneer de eerste slechts gedeeltelijk werd betaald. Deze betaling, waarover dit artikel spreekt, kan echter vanzelfsprekend slechts betreffen de betaling, niet in de mate van de schade, doch in de mate van de rechten van de subrogant. Welnu, bij verdeelde verantwoordelijkheid heeft het slachtoffer wel schade ten belope van, in ons voorbeeld, 100.000 fr. doch slechts rechten, ten belope van de betaling die kan geeist worden, van b.v. 50.000 fr., zodat hij niet boven zijn rechten betaling kan eisen, waar hij voor gans dat bedrag zijn rechten heeft afgestaan. Art. 1252 B.W. schrijft overigens uitdrukkelijk voor dat de subrogant slechts voorgaat tot uitoefening der rechten « voor wat hem nog verschuldigd blijft ». De rechtsleer ziet de toepassing van dit artikel slechts bij insolventie van de debiteur: wanneer in dergelijk geval de subrogant en gesubrogeerde samen tegen deze insolvable debiteur optreden, moet de subrogant voorgaan (¹⁴).

Ten slotte weze nog aangestipt dat de hierboven voorgestelde regeling evenzeer haar toepassing zal vinden bij uitkering van een forfaitair bedrag voor begrafenisvergoeding; dit bedrag beloopt meestal ongeveer 6.000 fr.; wanneer het slachtoffer begrafeniskosten

zal eisen van de derde aansprakelijke zal hij er rekening mede moeten houden dat hij reeds dit bedrag zal hebben ontvangen, zodat, ook wanneer de rechtbank ten overstaan van het slachtoffer of de rechthebbende de gevorderde vergoeding herleidt, wegens het feit dat het enkel een vervroegde uitbetaling betreft, aan de mutualiteit eerst 6.000 fr. zal moeten worden terugbetaald, of bij vonnis toegekend, waarna enkel het saldo aan het slachtoffer zal kunnen toekomen.

2. Arbeidsongevallen.

Art. 70 par. 2 sluit, zoals gezegd, uitdrukkelijk iedere cumul uit van de vergoedingen, genoten op basis van de wetgeving op de ziekte en invaliditeitsverzekering met deze te genieten op basis van de wetgeving op arbeidsongevallen. Het praktisch probleem, dat zich ook hier stelt, is te weten in welke mate de wetsverzekeraar rekening moet houden met de tussenkomst van de mutualiteit en op welke wijze hier de konkrete toepassing geschiedt van het subrogatierecht van de ziekteverzekeraar, en van de regel dat overeenkomsten tussen het slachtoffer en diegene, die vergoeding verschuldigd is — op basis van de wetsverzekering dan — aan de mutualiteit niet tegenstelbaar zijn.

Dat er zich ter zake betwistingen kunnen en moeten voordoen lijkt geen twijfel. Het ziekteverzekeringsorgaan is inderdaad verplicht haar tussenkomst te verlenen, telkens wanneer haar verzekerde deze tussenkomst vordert en voldaan heeft aan de gestelde vereisten van aangifte (zie boven). In de praktijk zal het dan ook veelvuldig voorkomen dat de mutualiteit betaald heeft voordat de wetsverzekeraar is tussengekomen, of voordat over een desbetreffend geding uitspraak zal geveld zijn. Toch blijft de wetsverzekeraar een organisme dat krachtens de polis en meer nog krachtens de wet, gesteund door een scherpe controle, eigen verplichtingen heeft tegenover de verzekerde.

Twee gevallen kunnen hier onderscheiden worden: de wetsverzekeraar houdt rekening met de tussenkomst van de mutualiteit doch wordt gekonfronteerd met de eis van het slachtoffer tot volledige uitbetaling, of, de wetsverzekeraar betaalt uit aan het slachtoffer en komt in konflikt met de ziekteverzekeraar.

In het eerste geval komt het volkomen wettig voor dat de wetsverzekeraar, die kennis heeft gekregen van de uitgaven, gedaan door de mutualiteit, met deze uitkeringen rekening houdt en, ten belope van deze tussenkomsten, zijn betaling aan het slachtoffer herleidt. Krachtens het verbod van cumul mag het slachtoffer immers de twee uitbetalingen niet samen genieten. Enkele rechterlijke uitspraken hebben deze stelling reeds aanvaard, door vorderingen van de slachtoffers die reeds uitbetaling van de mutualiteit ontvingen, te herleiden⁽¹⁵⁾.

In het tweede geval volgt de oplossing uit de principes van de subrogatie zelf. Gezien het wettelijk karakter van de subrogatie dient er aan de debiteur geen betekening te geschieden, terwijl in de mate dat de betaling reeds gebeurd is, het slachtoffer geen rechten meer bezit en deze dus niet kan doen gelden: in de zelfde mate kan de wetsverzekeraar deze rechten aan het slachtoffer niet meer toekennen. De betaling aan het slachtoffer door de wetsverzekeraar zal dan ook aan de ziekteverzekeraar niet tegenstelbaar zijn en deze zal zijn subrogatoire vordering tegen de wetsverzekeraar kunnen doen gelden, wanneer deze betalingen heeft gedaan spijts de tussenkomst van de mutualiteit.

Is het noodzakelijk dat de mutualiteit voorafgaandelijk aan de wetsverzekeraar haar tussenkomst ter kennis heeft gebracht? De rechtspraak schijnt inderdaad deze

eis te stellen door vorderingen van de mutualiteit af te wijzen, wanneer de derden te goeder trouw hebben betaald en zij geen kennis hadden van de tussenkomst van de mutualiteit⁽¹⁶⁾. Men kan echter ook de tegengestelde mening huldigen. Immers weet iedere derde en wetsverzekeraar uit de wet wie verplicht verzekerd is, zodat een betaling aan het slachtoffer, zonder zich ervan te vergewissen of de mutualiteit is tussengekomen of niet, een onachtzaamheid zou zijn en een miskennis van de rechten van de ziekteverzekeraar. Zal echter de oplossing niet te zoeken zijn in ieder concreet geval afzonderlijk? Immers, wanneer de wetsverzekeraar heeft uitbetaald vóór de uitbetaling van de mutualiteit, kan hij geen rechten doen gelden gezien de wetsverzekeraar door zijn betaling van iedere verplichting ontheven is. Zal de uitbetaling geschieden nadat de mutualiteit het slachtoffer reeds had uitbetaald, dan zal betaald blijken te zijn aan iemand die in de mate van de reeds ontvangen betaling geen rechten meer had, en zal deze betaling aan de gesubrogeerde ziekteverzekeraar zonder voorwerp geworden zijn. Zo zullen beide organismen, de wetsverzekering en de ziekteverzekering zich van de werkelijke toestand moeten vergewissen. Is er echter een kennisgeving van tussenkomst, dan zal iedere betaling bij miskennis van de rechten van de ziekteverzekering een tweede betalingsverplichting als gevolg hebben, krachtens de niet tegenstelbaarheid van overeenkomsten. Zelfs wanneer de wetsverzekeraar krachtens een vonnis tussen hem en het slachtoffer werd veroordeeld tot de betaling aan het slachtoffer zal hij deze betaling niet mogen doen bij miskennis van de rechten van de mutualiteit, op voorwaarde dat de betalingen, gedaan door de mutualiteit, geschieden vóór het vonnis tussen de wetsverzekeraar en het slachtoffer. Vanaf dat ogenblik immers bezit de mutualiteit de rechten van het slachtoffer, terwijl de wetsverzekeraar krachtens art. 70 par. 2 rekening moet houden met de rechten van deze mutualiteit; betaalt hij toch, dan blijft de mutualiteit een recht behouden tegen de wetsverzekeraar⁽¹⁷⁾.

4. Samenloop met andere schadeverzekeringen.

De gevolgen van het samen optreden van de ziekteverzekeraar met andere schadeverzekeringen zouden het voorwerp uitmaken van een speciale studie of bijdrage. Het is nochtans een probleem van de dagelijkse praktijk. Zo kan één persoon verzekerd zijn voor de gevolgen van de werkonbekwaamheid die hij oploopt, terwijl hij tevens verplicht verzekerde is en aangesloten bij de mutualiteit; enkel voor de geneeskundige kosten zal een samenloop van verzekeringen zich meestal voordoen bij ongevallen, die tevens in de schoolverzekering zijn gedekt.

De wetgeving behandelt in art. 70 par. 2 slechts de samenloop van de ziekte en invaliditeitsverzekering met andere wetgevingen, terwijl de schadeverzekeringen ontstaan door vrijwillige aangegane kontrakten. Een eerste gevolg hiervan is dat de schadeverzekeraar steeds de samenloop met de mutualiteiten zal kunnen uitsluiten, door uitdrukkelijk in de polis te voorzien dat hij slechts tussenkomst voor de bedragen die niet kunnen verhaald worden bij de ziekteverzekeraar.

Verzekeringen die vergoedingen voorzien in geval van werkonbekwaamheid behoren meestal tot het domein van de sommenverzekeringen en kunnen derhalve principieel geen probleem doen oprijzen wanneer de schade tevens op een andere wijze zal verhaalbaar zijn: principieel kan de verzekerde in zulke gevallen een dubbele vergoeding genieten. Een konflikt kan echter wel ontstaan wanneer ook de sommenverzekeraar

voor het verhalen van de schade tegen derden zich als gesubrogeerde in een geding aanbiedt.

Besluit

Deze beperkte bijdrage kon bezwaarlijk meer zijn dan het opsporen van de principes die nopens de subrogatie en het verhaalsrecht van de ziekteverzekeraar in de wetgeving zijn vastgelegd, naast het onderzoek van enkele speciale gevallen. De uitgebreide studie hierover moet nog worden geschreven. Door haar veelvuldige tussenkomst en haar subrogatierecht zal de mutualiteit steeds meer gekonfronteerd worden met de verzekeringen van gemeen recht en arbeidsongevallen. Misbruik vanwege de verzekerde zal nooit uitgesloten kunnen worden, gezien de tussenkomst van de mutualiteit aan de andere verzekering, of van de andere verzekering aan de mutualiteit in vele gevallen nog kan verzwegen worden.

Daarom zijn beide verzekeringssystemen genoodzaakt tot een steeds grotere samenwerking en een blijvend contact dat, in het belang van de verzekerde zelf, op een snelle en doeltreffende wijze moet ingericht zijn.

J. DEVROE
Advokaat

(1) Belgisch Staatsblad 8 november 1963

(2) Voor de eigenlijke werking van de wetgeving op de Ziekte- en Invaliditeitsverzekering weze verwezen naar

Raymond Cremer — «*Traité de l'Assurance Contre la Maladie et l'Invalidité*» Uitgeverij Nauwelaerts - Leuven 1966

(3) Voor deze ongevalsangifte werd een model uitgewerkt geldend voor alle ziekteverzekeringsorganismen, in de Omzendbrief van de Verzekeringsorganismen nr. 65/48 van 19 maart 1965

(4) Burgerlijke Rechtbank Brussel 11 april 1962 — R.G.A.R. mei 1963 7070 — Vrederecht Peer 9 november 1954 — R.G.A.R. 1955 — 5532.

(5) Hof van Cassatie, 12 december 1963 — R.G.A.R. 1964 — 7288.

(6) Hof van Cassatie, 24 mei 1954 — Pas. 1954 — 1 — 823.

(7) De Page T. III — 514.

(8) Ronse — Schade en Schadeloosstelling. — A.P.R. — nr 576 blz. 417.

(9) Hof van Beroep Luik — 25 oktober 1963 — R.G.A.R. 1964 — 7212

(10) Hof van Beroep Luik — 23 mei 1952 — R.G.A.R. 1959 — 5490.

(11) Nota Suzanne Rouffy onder vonnis Correctionele Rechtbank Nijvel 4 december 1952 — R.G.A.R. — 5341.

(12) De Page T. III — 513 A.C. Hof van Cassatie — 2 december 1949 — R.G.A.R. 1951 — 4742.

(13) Hof van Cassatie 30 december 1909 — Pas. 1910 — I — 55.

(14) De Page T. III — 514 en 552-b.

(15) Vrederecht Nijvel — 23 januari 1964 — Bull. Ass. mei — juni 1965 p. 507.

(16) Hof van Beroep Luik aangehaald onder voetnota 10 — Correctionele Rechtbank Nijvel — 4 december 1952 — R.G.A.R. 1954 — 5341 met noot.

(17) Dezelfde oplossing werd aanvaard door de Burgerlijke Rechtbank Tongeren — 18 juni 1965 — Onderlinge Maatschappijen der Openbare Besturen t./ Geraaerts, R.W. 1965-66 — 1449 — doch in een geding tussen de wetsverzekeraar en de verantwoordelijke derde. Het vonnis steunt zich op art. 19 van de wet op arbeidsongevallen.

Het voorontwerp op de Krijgstucht

Door zijn besluit van 26 oktober 1964 richtte de Minister van Landsverdediging een studiecommissie op ter herziening van het tuchtregime van de militairen.

Zij werd samengesteld uit een Generaal-majoor, president, één vertegenwoordiger van de Chef van de Generale Staf, één vertegenwoordiger van elk der vier krijgsmacht-delen — (Landmacht, Luchtmacht, Zeemacht, Rijkswacht) — één vertegenwoordiger van de Auditeur-generaal, één van het Centrum voor Sociale Studies en twee van het Centraal Bestuur, waarvan één doctor in de rechten is. De commissie werd bovendien voorzien van twee secretarissen, waarvan ook één doctor in de rechten is.

Of de samenstelling van zulke commissie en de keuze van haar leden gelukkig mag geheten worden zal slechts aan het resultaat harer werkzaamheden kunnen worden getoetst. Zonder hierop vooruit te willen lopen mag toch reeds een drievoudig voorbehoud worden gemaakt. Voor sommigen doet deze commissie immers meer aan als een «wensen-» dan wel als een «studie»-commissie en vermits zij zich onvermijdelijk te begeven had op het moeilijk gebied ⁽¹⁾ van het tuchtrecht, hebben anderen zich dadelijk afgevraagd of een sterker vertegenwoordiging van rechtsgeleerde elementen niet wenselijk ware geweest⁽²⁾. Bovendien rijst nog de vraag of deze commissie niet te talrijk was om verantwoord studiewerk te kunnen opbrengen en haar leden niet volledig voor de duur van hun opdracht bevrijd hadden moeten worden van om 't even welke andere beroeps-bezigheid.

Wat men daarover ook moge denken, er zijn thans reeds meer dan twee volle jaren verlopen sedert haar oprichting. Ondertussen heeft zich van militaire zijde, niet meer dan vroeger trouwens, enige belangstelling

onder vorm van opstellen, artikels of persoonlijke studie voor het zo belangrijk probleem als de krijgstucht gemanifesteerd. Vergeleken bij Nederland, waar dit probleem ook aan de orde van de dag is en talrijke publicaties in militaire tijdschriften uitlokt, moet ten onzent — spijtig genoeg — een proces-verbaal van niets-bevinding worden opgesteld. Tot enige gedachtenwisseling, — spreken van een debat zou overmoedig zijn, — die ontgensprekelijk haar nut voor de commissie had kunnen opbrengen is het dus niet gekomen. Het mag wel gezegd worden dat de leden der commissie zelf ook weinig deden om deze gedachtenwisseling op gang te brengen. In een tijd waarin men veel spreekt van de militair te interesseren aan het bedrijf waaraan hij verbonden is, had nochtans de herziening van het tuchtregime daartoe een goede kans kunnen bieden.

Dit stilzwijgen is niet bepaald van aard om steun te verlenen aan de hoop op welslagen van de vooropgezette onderneming, mede dan nog omdat naar een «fundamentele» herziening wordt gestreefd⁽³⁾. Zulke fundamentele herziening vereist een grondige voorbereiding waarbij de modernste hulpmiddelen, geboden door de sociologie, de sociale psychologie en de organisatie-techniek, dienen betrokken te worden. Eerst dan wordt codificatie van een nieuwe Wet op de Krijgstucht en het daarmee verbonden Reglement op de Krijgstucht wetenschappelijk geheel verantwoord⁽⁴⁾. Ook van deze voorbereiding is ten onzent niets te bespeuren, wat zijnerzijds ook medebrengt dat de commissie geheel is aangewezen op zich zelf.

Het hoeft dan ook geen verwondering te verwekken dat wij, in de gegeven omstandigheden, voorstander blijven van een voorzichtige partiële herziening⁽⁵⁾ en dat wij de aankondiging van wetsontwerpen «... een

voortuitstrevend en democratisch land waardig...⁽⁸⁾ in enige mate als een vleierende auto-suggestie beschouwen en alleszins als een voorbarig waardeoordeel.

Naast gebrek aan belangstelling, voorstudie en voorbereiding, schijnt ons ook gebrek aan rechtskennis en wetgevingstechniek de onderneming te bedreigen. Dit laatste valt dadelijk op bij het inzien van het voorontwerp van de Wet op de Krijgstucht, dat thans met stukken en brokken voorgelegd wordt aan de adviserende commissie voor personeelszaken, bestaande uit vertegenwoordigers van de beroepsverenigingen van officieren, onder-officieren, korporaals en soldaten en het Rijks-wachtpersoneel.

Volgens dit voorontwerp zou de Wet bestaan uit twee delen, een eerste handelend over de rechten en de plichten van de militair, het andere over de sancties. Het eerste deel is onderverdeeld in hoofdstukken, betrekking hebbend op de rechten en plichten in het algemeen, het nevenberoep van de militair, het beroep van zijn echtgenote, het huwelijk, de hiërarchie, de bevelvoering en de gehoorzaamheid.

Zo geconcipieerd stuit het voorontwerp dadelijk op een onoverbrugbaar bezwaar dat voor juristen weinig of geen betoog vergt. Veel meer nog dan het strafrecht is het militair tuchtrecht sanctierecht: het schept geen normen, formuleert niet eens normen, het voorziet slechts bestaande, door de administratieve — militaire — overheid opgestelde, voorschriften van een sanctie om ze te beschermen, desnoods hun naleving met strafbedreiging te kunnen afdwingen en desgevallend overtreders te kunnen straffen met het oog, deels op hun verbetering, deels op algemene preventie⁽⁹⁾.

Door in het eerste deel van de Wet normen op te nemen en zelfs te scheppen, hebben de ontwerpers dit wezenlijke kenmerk van het Militair Tuchtrecht miskend.

Zij hebben bovendien in dezelfde Wet een plaats ingeruimd voor voorschriften betreffende de bevelvoering en de gehoorzaamheid waarvan de sanctie tot nu toe vermeld staat, niet in de Wet op de Krijgstucht, maar in de Strafwet. Dit is volkomen onbegrijpelijk, ten ware men in het vooruitzicht zou stellen deze sancties uit het strafrecht te verwijderen en tot het niveau der tuchtstraffen te herleiden. Of daartoe enige kans bestaat valt te betwijfelen, want deze voorschriften zijn dermate belangrijk voor het bestaan en het functioneren ener krijgsmacht dat zij een bijzondere bescherming verdienen, die hen niet door het tuchtrecht kan verleend worden, doch enkel door het Strafrecht⁽⁸⁾.

Weliswaar zou de commissie zich kunnen beroepen op een precedent. De Wet op de Krijgstucht van 15 maart 1815, die ons nog altijd regeert en blijkbaar als uitgangspunt voor de herziening heeft gediend, — wat normaal is, — (geen nieuwe wijn in oude zakken!) —, voorzag voorschriften naast sancties en zelfs voorschriften, waarvan de sanctie ook destijds reeds in de strafwet stond. Wij zijn er nochtans sedert 1815 ietwat op vooruitgegaan: de wetgevingstechniek veranderde, ons inzicht in het wezen van het tuchtrecht verdiepte zich, het tuchtrecht zelf kon scherper omlijnd worden en differentieerde zich duidelijker van het strafrecht en de verhouding militair tuchtrecht — militair strafrecht — gemeen strafrecht, voor wier toepassing de krijgsmacht over eigen organen beschikt, — een unicum, — deed een eigen problematiek ontstaan.

Op grond daarvan stellen wij dan ook dat al wat kan beschouwd worden als normatief voorschrift, — en dat is gans het eerste deel van het voorontwerp, — uit de nieuwe Wet moet gelicht worden en overgeheveld, volgens het geval, hetzij naar het Reglement, hetzij naar de wetten die het statuut van de onderscheiden cate-

goriën van militairen beheersen: de dienstplichtwet voor de dienstplichtige militairen en de verschillende wetten betreffende het statuut van het beroepspersoneel.

Zo behoort b.v. de kwestie van de bevelvoering en de gehoorzaamheid in het Reglement te worden geregeld, de kwestie van de hiërarchie in de statutaire Wetten en deze betreffende het huwelijk, het nevenberoep en het beroep van de echtgenote eveneens⁽⁹⁾. Het spreekt vanzelf dat deze laatste kwesties anders geregeld moeten worden voor de dienstplichtigen dan voor het beroepspersoneel en dat zij voor het beroepspersoneel zelf niet noodzakelijk op eenvormige wijze kunnen worden geregeld: voor de leerlingen der verschillende scholen voor onderofficieren en officieren stellen zij zich anders dan voor het overige beroepspersoneel, terwijl de Rijks-wacht met haar uitermate belangrijke opdracht van administratieve- en gerechtelijke politie niet automatisch door dezelfde voorschriften als het personeel der andere krijgsmachtdelen kan worden beheerst, kortom: men houde alles op zijn plaats.

De sancties waarmede de voorschriften worden beschermd, de grenzen van de strafbevoegdheid der strafopleggers, de procedure en de waarborgen, met andere woorden gans het tweede deel van het voorontwerp, dat kan en moet voor eenieder hetzelfde zijn: dus slechts één — zo opgevatte — Wet op de Krijgstucht, zoals er slechts één Militair Strafwetboek⁽¹⁰⁾ is en één Gemeen Strafwetboek. En ook slechts één Reglement op de Krijgstucht, omdat het slechts hoeft te bevatten enerzijds voorschriften betreffende de toepassing van de Wet, anderzijds verbodsregels, die aan alle krijgsmachtdelen gemeenschappelijk kunnen zijn.

Zulke zich door eenvoud in de opvatting en eenvoud in de uitwerking kenmerkende wettelijke regeling, — zij is immers bestemd om door leken gehanteerd te worden, — zou heel wat spanningen, die zich in de schoot van de consultatieve commissie hebben gemanifesteerd, kunnen opvangen. Zij zal ook aan de Chef van de Generale Staf voldoende terrein vrijgeven om zijn doctrine over een tijdsgebonden krijgstucht en haar twee dominanten: « gehoorzaamheid en initiatief » onder woorden te brengen⁽¹¹⁾ buiten de verwarring-stichtende aanwezigheid van kwesties als huwelijk, nevenberoep of beroep van de echtgenote, die naar zijn mening wel niets te maken zullen hebben met de krijgstucht die moet aangekweekt worden om in een bepaalde gevechtssituatie van een militair te bekomen dat hij zich tuchtvol zou gedragen, met andere woorden zijn gedrag in concreto in overeenstemming zou brengen met wat van hem wordt verwacht...

J. MAES

Eerste substituut auditeur militair,
Docent K.M.S.

(1) Cfr. de « Studie over het disciplinair recht », door Mr. van Lennep, in het Rechtskundig Tijdschrift voor België - Jg. 1961. Het militair tuchtrecht werd spijtig genoeg niet bij deze studie betrokken.

(2) « Naar een nieuw tuchtreglement » — (Milaccadier n°1) 75.

(3) De Minister van Landsverdediging in de Kamer, op 22 december 1966. (Parl. Handel. 44).

(4) Mr. R. van der Heide, kapitein van de militair-juridische dienst, « Moderne gedachten over de Krijgstucht » in de Militaire Spectator n° 8, augustus 1966, 374.

(5) J. Maes, « Vers un nouveau règlement de discipline » — Centurio — augustus 1965, 19.

(6) F.M. Militair Weekblad n° 2 van 11 januari 1967, 8.

(7) Over de betwisting strafrecht — sanctierecht of autonoom recht, zie de meesterlijke uiteenzetting van J. Constant in zijn « Traité élémentaire de droit pénal » — 1965 — t. I n° 49 tot 56; ook R. Legros « Essai sur l'autonomie du droit pénal » in Revue de droit pénal et de criminologie » 1956-57, 143-176; J. Van Bemmelen « Ons Strafrecht » 1 tot 14; Pompe « Handboek voor Strafrecht ».

(8) Dit is de Minister van Landsverdediging, — die ook jurist is, — niet ontgaan toen hij, op 22 december 1966, de interpellatie ontwikkeld door afgevaardigde Glinne beantwoordde. — (Parl. Handel. 44).

(9) De voorschriften in deze wetten voorzien zouden best

door statutaire sancties — van louter administratieve aard — beschermd kunnen worden.

(10) In afwachting dat men tot één enkel Militair Strafen Tuchtwetboek kan komen.

(11) J. Maes « Krijgstucht een onveranderlijk begrip ? » — in Informatieblad nr. 10 - 1966.

RECHTSPRAAK

HOF VAN CASSATIE.

1e Kamer. — 4 november 1966.

Voorzitter : M. Rutsaert.

Raadsheer-verslaggever : M. Naulaerts.

Advocaat-generaal : M. Mahaux.

Advocaten : Mrs. Van Ryn en Simont.

Lastgeving. — Substitutie. — Verhouding tussen de in de plaats stellende lasthebber en de in de plaats gestelde lasthebber. — Rechten van de in de plaats gestelde tegen de in de plaats stellende lasthebber.

Al kunnen de verhoudingen tussen de oorspronkelijke lastgever en de persoon die door de lasthebber in zijn plaats is gesteld, beïnvloed worden naargelang de in de plaats stellende aan de in de plaats gestelde zijn lastgever laat kennen, neemt zulks niet weg dat de verhoudingen tussen de in de plaats stellende lasthebber en de in de plaats gestelde beheerst blijven door de regels van de lastgeving, zodat de in de plaats stellende lasthebber ertoe gehouden is de in de plaats gestelde lasthebber schadeloos te stellen voor de verliezen die hij ter gelegenheid van de uitvoering van zijn mandaat geleden heeft.

N.V. Consortium van Invoerders van Noords en Amerikaans Hout t./ Belgische Staat, Minister van economische zaken en Piérard.

Gelet op het bestreden arrest, op 1 februari 1963 gewezen door het Hof van beroep te Gent, verenigde burgerlijke kamers ;

Gelet op de arresten op 20 mei 1955 en 22 juni 1956 door het Hof gewezen ;

Over het eerste middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 1134, 1319 tot 1322, 1984, 1994, 1995, 1999, 2000 van het Burgerlijk Wetboek en 97 van de Grondwet,

doordat het bestreden arrest, niettegenstaande de regelmatig vóór het hof van beroep genomen conclusie, waarbij eiseres deed gelden dat uit de bepalingen van de overeenkomst van 20 februari 1946 duidelijk blijkt dat zij, handelend in naam van 38 invoerders van hout, mandaat gaf aan het ministerie van economische zaken tot aankoop, vervoer naar een Belgische haven en verzekering, « alles naar beste », van een hoeveelheid van ongeveer 40.000 standaard Amerikaans hout ; dat eiseres in deze invoeroperatie slechts in de hoedanigheid van bemiddelaar tussen de Belgische Staat en de begunstigden van de loten optrad ; dat ze geen enkel andere persoonlijke verplichting had dan « voor de verdeling en het gebruik van de gekochte koopwaren, de plannen te volgen opgemaakt door de burelen voor verdeling van het ministerie van economische zaken » zoals voorgeschreven door paragraaf 6 van de overeenkomst van 20 februari 1946, en dat zij aldus niet persoonlijk moest instaan voor het herstel van de verliezen die aan de Staat zouden veroorzaakt zijn door het niet in ontvangst nemen van de litigieuze lading hout door haar lastgever Piérard, nochtans beslist dat het middel niet gegrond is en bijgevolg eiseres veroordeelt om aan de Bel-

gische Staat 2.564.929 fr. in hoofdsom te betalen, om de reden « dat het Consortium, door de Staat te belasten met de uitvoering van zijn eventueel mandaat, een overeenkomst van onderlastgeving afsluit, waarin het Consortium de hoedanigheid heeft van lastgever en de Staat die van mandataris ; dat ingevolge deze substitutie van mandataris twee onderscheiden contracten van lastgeving naast elkander bestaan, die respectievelijk aan dezelfde wetsbepalingen onderworpen zijn ; dat het Consortium, zelfs indien men zijn hoedanigheid van mandataris aanneemt, nochtans ten onrechte de Staat houdt voor de derde met wie, tot vervullen van zijn mandaat, bij vertegenwoordiging moest worden gecontracteerd ; dat immers in dit geval, zijn voorgehouden mandaat het kopen en invoeren van Amerikaans hout tot voorwerp had, zoals blijkt uit het ingeroepen proces-verbaal van de vergadering van 19 september 1945 van de houtinvoerders alsmede uit de ganse inhoud van litigieus contract, meer bepaald de paragrafen 1 en 7 ; dat de Staat bij derden hout heeft aangekocht en daarna ingevoerd ; dat het Consortium, in opdracht waarvan deze rechtshandeling gesteld werd, ten overstaan van zijn medecontractant, de Staat, als lastgever verbonden is, ongeacht of zijn verplichtingen in een rechtstreekse lastgeving of in een onderlastgeving hun oorzaak vinden ; dat het, voor de beslissing over de aanspraken van de Staat, overbodig voorkomt te onderzoeken of het Consortium, hetzij in persoonlijke naam, hetzij als vertegenwoordiger van de in paragraaf 2 aangeduide houtinvoerders, Piérard inbegrepen, gecontracteerd heeft ; dat zowel in het ene als in het andere geval, de aansprakelijkheid van het Consortium uit bovenstaande beweegredenen voortvloeit » ;

eerste onderdeel, terwijl geen enkel van de redenen van het arrest de veroordeling van eiseres rechtvaardigt noch zou kunnen rechtvaardigen indien eiseres met de Belgische Staat als vertegenwoordigster van de in paragraaf 2 van de overeenkomst van 20 februari 1946 aangeduide houtinvoerders, Piérard inbegrepen, heeft gecontracteerd, en terwijl, indien eiseres slechts directe lastgeving of onderlastgeving aan de Belgische Staat gegeven had, in uitvoering van de lastgeving gegeven door Piérard en de andere houtinvoerders en als hun vertegenwoordigster, om in Amerika hout te kopen, het in hoofde van deze laatste is dat krachtens de regels van de vertegenwoordiging de verplichting bestond tot teruggave of vergoeding tegenover de Staat ;

zodat het arrest door eiseres aansprakelijk te stellen voor de door de Belgische Staat voorgehouden verliezen, zonder vast te stellen dat eiseres met de Belgische Staat niet als vertegenwoordigster van Piérard en de andere invoerders gecontracteerd heeft, en door zelfs te weigeren dit te onderzoeken, al de in het middel aangehaalde wetsbepalingen geschonden heeft,

tweede onderdeel, terwijl het arrest, door te weigeren te onderzoeken of eiseres als vertegenwoordigster van de houtinvoerders, Piérard inbegrepen, met de Belgische Staat gecontracteerd heeft, aan het Hof het nagaan van zijn wettelijkheid onmogelijk maakt (schending van artikel 97 van de Grondwet),

derde onderdeel, terwijl tenminste, de rechter voor

zover hij in zijn motieven heeft willen beslissen dat eiseres met de Belgische Staat niet als vertegenwoordigster van de houtinvoerders, Piérard inbegrepen, gecontracteerd had, niet zonder tegenstrijdigheid heeft kunnen beslissen dat het overbodig voorkomt te onderzoeken of het Consortium, in persoonlijke naam, ofwel als vertegenwoordiger van de in paragraaf 2 aangeduide houtinvoerders, Piérard inbegrepen, gecontracteerd heeft, en deze tegenstrijdigheid, of ten minste deze dubbelzinnige motivering, gelijk staat met het ontbreken van motieven (schending van artikel 97 van de Grondwet),

vierde onderdeel, terwijl de Belgische Staat en eiseres het in hun conclusies eens waren dat eiseres buiten zaak moest gesteld worden indien zij het bewijs leverde dat zij als vertegenwoordigster van Piérard met de Belgische Staat gecontracteerd had; dat, het arrest door nochtans te weigeren te onderzoeken of eiseres als vertegenwoordigster van de in paragraaf 2 aangeduide houtinvoerders, Piérard inbegrepen, gecontracteerd heeft, de bewijskracht van de conclusies van de partijen miskend heeft (schending van de artikels 1319, 1320, en 1322 van het Burgerlijk Wetboek) :

Wat het eerste onderdeel betreft :

Overwegende dat het arrest vaststelt, zonder dienaangaande bestreden te worden, dat eiseres de houtimport tot doel heeft, zo voor eigen rekening als voor rekening van derden dat zij daarvoor, in de beschouwde periode, op staatsinstellingen een beroep moest doen en dat, wanneer eiseres door derden gelast wordt hout aan te kopen en zich te dien einde tot de Staat wendt, zij met de Staat een onderlastgeving afsluit, waarin zij als lastgeefster en de Staat als lasthebber optreedt, zodat er, ingevolge deze in de plaatsstelling, twee onderscheiden lastgevingen naast elkander bestaan ;

Overwegende dat, zo de verhoudingen tussen de oorspronkelijke lastgever en de persoon die door de lasthebber in zijn plaats is gesteld beïnvloed kunnen worden naargelang de in de plaats stellende aan de indeplaats-gestelde zijn lastgever laat kennen, zulks niet wegneemt dat de verhoudingen tussen de indeplaatsstellende lasthebber en de indeplaatsgestelde beheerst blijven door de van de lastgeving, zodat de in de plaats stellende lasthebber er toe gehouden is, de in de plaats gestelde lasthebber schadeloos te stellen voor de verliezen die hij ter gelegenheid van de uitvoering van zijn opdracht geleden heeft ;

Overwegende dat het arrest also wettelijk heeft kunnen beslissen, zonder aan de regel van de vertegenwoordiging inzake lastgeving te tornen, dat eiseres eerste verweerder moest schadeloos stellen voor de verliezen die deze ter gelegenheid van de besproken houtimport geleden heeft, en dat het, bij de beoordeling van de aanspraak van eerste verweerder, overbodig is na te gaan of eiseres met eerste verweerder gecontracteerd heeft als rechtstreekse lastgever of als in de plaats stellende lasthebber voor rekening van zekere houtimporteurs, tweede verweerder inbegrepen, vermits zo in het ene als in het andere geval eerste verweerder zijn verhaal op eiseres kan nemen ;

Overwegende mitsdien dat, voor zover het onderdeel de schending inroept van de artikels 1984, 1994, 1999 en 2000 van het Burgerlijk Wetboek, het naar recht faalt ;

Overwegende dat, voor zover het onderdeel de schending inroept van andere artikels van het Burgerlijk Wetboek en 97 van de Grondwet, het niet ontvankelijk is, daar het niet preciseert waarin het arrest die bepalingen zou geschonden hebben ;

Wat het tweede onderdeel betreft :

Overwegende dat uit het antwoord op het eerste onderdeel volgt dat het arrest wettelijk heeft beslist dat het overbodig is na te gaan of eiseres met eerste verweerder gecontracteerd heeft als vertegenwoordigster van zekere houtimporteurs, tweede verweerder inbegrepen ; dat het zodoende tevens aan het vormvereiste van artikel 97 van de Grondwet heeft voldaan ;

Overwegende dat het onderdeel feitelijke grondslag mist ;

Wat het derde onderdeel betreft :

Overwegende dat het arrest niet beslist dat eiseres in eigen naam de overeenkomst met eerste verweerder heeft afgesloten ; dat het onderdeel, uitgaande van een verkeerde interpretatie van het arrest, feitelijke grondslag mist ;

Wat het vierde onderdeel betreft :

Overwegende dat zo eerste verweerder, ten aanzien van de subsidiaire vordering welke hij tegen tweede verweerder had ingesteld, in zijn conclusie staande hield dat, indien eiseres het bewijs van een lastgeving vanwege tweede verweerder zou bijbrengen, laatstgenoemde tot schadeloosstelling jegens hem zou dienen veroordeeld te worden, hij nochtans, ten aanzien van de hoofdvordering welke hij tegen eiseres had ingesteld, concludeerde dat, zelfs in de veronderstelling dat tweede verweerder bedoelde lastgeving aan eiseres zou hebben verleend, deze laatste niettemin jegens hem tot schadeloosstelling gehouden zou blijven ;

Overwegende dat het onderdeel, uitgaande van een verkeerde lezing van de conclusie van eerste verweerder, feitelijke grondslag mist ;

Over het tweede middel, afgeleid uit de schending van artikel 97 van de Grondwet,

doordat, niettegenstaande de regelmatig voor het hof van beroep genomen conclusies, waarbij eiseres liet gelden dat haar hoedanigheid van eenvoudige tussenpersoon en de afwezigheid van iedere persoonlijke verplichting tegenover de Belgische Staat niet alleen voortspruiten uit de bepalingen van de overeenkomst van 20 februari 1946, en meer bepaald uit haar paragrafen 2, 3 en 4, maar ook uit de door de verweerders daaraan gegeven interpretatie : « dat de Belgische Staat, door de uitvoering die hij aan het contract gegeven heeft, op een niet twijfelachtige manier de hoedanigheid van eenvoudige tussenpersoon van de concluderende partij (thans eiseres) erkend heeft ; dat inderdaad, vanaf het ogenblik van de aankomst van de vracht, het O.M.A., handelende voor rekening van de Staat, steeds rechtstreeks de facturen heeft doen geworden aan de attributaire firma's, terwijl deze hem het bedrag van de facturen betaalden ; dat deze rechtstreekse facturering ook plaats heeft gegrepen in het betwiste geval van de ss. « Frederik Yves », het bestreden arrest nochtans eiseres veroordeelt om aan de Belgische Staat 2.564.929 fr. in hoofdsom te betalen, om reden « dat de opdracht, uit te voeren door de Staat als overheidsorgaan en verantwoord door de naoorlogse grondstoffenschaarste, ten dele op publiekrechtelijke grondslag berust die de uitzonderlijke schikkingen nopens de bestemming en het factureren van de koopwaar wettigt ; dat deze bijzondere regeling, onafwendbaar opgedrongen door economische toestanden onafhankelijk van de wil der partijen, voor de bepaling van hun gemeenrechtelijke rechtsverhouding niet in aanmerking komt ; dat, bij ontstentenis van akkoord, de verklaringen van partijen aangaande het bestaan of de draagwijdte van hun respectieve verplichtingen niet uiteraard verbindend zijn » ,

terwijl deze onduidelijke en duistere motivering, die niet de minste wettelijke publiekrechtelijke bepaling aanhaalt tot staving van haar thesis, geen passend antwoord uitmaakt op de conclusie van eiseres (schending van artikel 97 van de Grondwet),

terwijl, in ieder geval, voor zover de rechter heeft willen beslissen dat de directe facturering van de Belgische Staat aan de houtinvoerders, en onder andere aan Piérard, voorgeschreven werd door publiekrechtelijke wetbepalingen, hij geen enkele van deze in zijn opvatting bestaande wetsbepalingen aanduidt en hij het het hof aldus onmogelijk maakt de wettelijkheid van het arrest na te gaan (schending van artikel 97 van de Grondwet);

Overwegende dat eiseres bij conclusie aanvoerde dat haar hoedanigheid van lasthebber van tweede verweerder bleek uit de uitvoering, welke door eerste verweerder zelf aan de overeenkomst werd gegeven, onder meer uit het rechtstreeks factureren van de koopwaar aan tweede verweerder;

Overwegende dat het arrest niet ontkent dat eiseres als lasthebber van tweede verweerder kan gehandeld hebben, maar beslist dat zij desniettemin, ingevolge de regels van de onderlastgeving, jegens eerste verweerder tot schade-loosstelling gehouden blijft;

Overwegende derhalve dat het arrest geen nader antwoord diende te verstrekken op de argumenten waaruit eiseres haar hoedanigheid van lasthebber wilde afleiden; dat het middel aldus tegen een overtuigende reden gericht en deswege, bij gebrek aan belang, niet ontvankelijk is;

Om deze redenen:

Verwerpt de voorziening en de oproeping tot bindend-verklaring van het arrest;

Veroordeelt eiseres in de kosten.

HOF VAN CASSATIE

1e Kamer. — 16 december 1966.

Voorzitter: M. Bayot.

Raadsheer-verslaggever: M. Neven.

Eerste advocaat-generaal: M. Ganshof van der Meersch.

Advocaten: Mrs. Dasse en Van Ryn.

Onrechtmatige daad. — Zaken. — Bewaring van de zaak. — Begrip.

De aansprakelijkheid voor de schade veroorzaakt door het gebrek van de zaak, wordt door art 1384, lid 1 B.W. ten laste gelegd van hem die de zaak onder zijn bewaring heeft.

De eigenaar houdt op aansprakelijk te zijn wanneer de bewaring van de zaak op een derde overgaat.

Betreffende dit laatste heeft het bestreden vonnis het verweermiddel van eiseres tot cassatie niet beantwoord, waarin zij met betrekking tot de zaak (waterleidingsnet van de gemeente) staande hield dat zij lasthebber was van de gemeente, belast met de dienst van waterbedeling binnen de gemeente en dat zij de in deze dienst begrepen prestaties (werken, ontvangsten, boekhouding) die het voorwerp uitmaakten van dit mandaat, in naam van de gemeente, voor haar rekening en onder haar aansprakelijkheid uitvoerde.

Brusselse Intercommunale Watermaatschappij
t./ P.V.B.A. CIBEAG en Gemeente Wemmel.

Gelet op het bestreden vonnis, op 23 februari 1965

in hoger beroep gewezen door de Rechtbank van eerste aanleg te Brussel;

Over het middel, afgeleid uit de schending van de artikels 1134, 1319, 1320, 1322, 1384, lid 1, van het B.W. en 97 van de Grondwet,

doordat, om het middel te weerleggen door eiseres afgeleid uit de overeenkomst die bestond tussen haar en de gemeente Wemmel betreffende de dienst voor waterverdeling binnen deze gemeente te weten: « dat de in deze dienst begrepen prestaties (werken, ontvangsten, boekhouding), die het voorwerp uitmaken van dit mandaat, in naam van de gemeente, voor rekening en onder verantwoordelijkheid van deze « laatste » door conluante (eiseres) uitgevoerd zijn (zie buiten art. 2 van de overeenkomst van 16 oktober 1922, de inleiding van het reglement-tarief van de gemeente Wemmel voor de waterdienst); dat deze prestaties geen winst opleveren aan conluante (trouwens coöperatieve vereniging van gemeenten) die slechts recht heeft op de terugbetaling van de netto kostprijs van deze diensten (art. 6 van de overeenkomst) en dat deze laatste onder de onbepaalde controle van de gemeente vallen (art. 12 van gezegde overeenkomst); dat derhalve blijkt dat conluante, hoewel gelast met de studie, het aanleggen en het onderhoud van het waterleidingsnet met het oog op de waterverdeling in de gemeente (art. 2 van de overeenkomst), noch eigenares is van dit net, noch ervan gebruik maakt voor eigen rekening of eigen winst en bijgevolg ervan de juridische bewaring niet heeft; dat de juridische bewaring steeds aan de gemeente behoort, die steeds het recht van bestuur, toezicht en controle uitoefent; dat... inderdaad... het stoffelijk toezicht over een zaak niet voldoende is om aan degene die het uitoefent de hoedanigheid van bewaarder te geven, des te meer wanneer hij het doet voor rekening en in het uitsluitend voordeel van een derde, zoals zulks het geval is voor conluante; dat het zonder gepastheid is dat... (eiseres)... de kwestieuze waterleiding heeft aangelegd... (en) de last draagt van het onderhoud, met waakdienst...; dat... de materiële bewaring over het waterleidingsnet niet voldoende is om aan conluante de juridische bewaring ervan over te dragen », het bestreden vonnis na verklaard te hebben dat de eigenaar in principe de bewaarder is van zijn zaak zolang hij niet bewijst dat hij de bewaringsplicht geldig aan iemand anders heeft overgedragen, en zonder te betwisten dat, zoals eiseres het staande hield, de gemeente Wemmel eigenares was van het net van de waterverdeling op haar grondgebied gevestigd, bepaalt « dat het inderdaad uit het uittreksel uit het notulenboek van de gemeenteraad, betreffende de zitting van 23 november 1937, blijkt dat, ter zake, het bewaringsrecht evenals de bewaringsplicht contractueel door de tweede geïntimeerde (gemeente Wemmel) aan de eerste (eiseres) werden overgedragen, na verloop van de eerste 15 uitbatingjaren vanaf 1 januari 1938; dat deze 15 jaren thans reeds lang verstreken zijn; dat in datzelfde uittreksel bepaald wordt dat de maatschappij op bestendige wijze het vereiste aantal fonteiniers zal bezorgen met het doel de waakdienst te verzekeren evenzo bij nacht als bij dag; dat hierbij de eerste geïntimeerde (eiseres) geenszins als de aangestelde van de tweede (gemeente) voorkomt omdat er tussen hen geen verband van ondergeschiktheid bestaat; dat ze dus art. 1384 van het B.W. niet kan inroepen en zelf voor de gevolgen van haar gebrek aan bewaring moet instaan; ddat eindelijk (eiseres), luidens art. 2 van de modelovereenkomst voor de binnenwaterverdelingsdienst van 16 oktober 1922 gelast is alle leidingen aan te leggen en in perfecte staat te onderhouden », terwijl, in de zin van art. 1384, lid 1, van het B.W. bewaarder is van een zaak hij, die voor zijn rekening,

deze zaak gebruikt, ervan geniet of ze behoudt, met recht van bewaking, leiding en toezicht; dat uit de contractuele beschikking die hij in aanmerking neemt, betreffende de materiële organisatie van de bewakingsdienst, de rechter niet mocht besluiten tot een overdracht van het «bewakingsrecht evenals de bewakingsplicht» en eiseres «bewaker» maken van de kwestieuze leiding, zonder het juridisch begrip van de bewaring te miskennen (schending van art. 1384, lid 1, van het B.W.) en zonder de bindende kracht te schenden van het contract dat eiseres verbindt met de gemeente Wommel (schending van art. 1384 van het B.W.) en de bewijskracht van die overeenkomst en van het proces-verbaal van 23 november 1937 dat hierop terugslaat (schending van de artt. 1319, 1320 en 1322 van het B.W.); dat in elk geval de motieven van het vonnis onvoldoende zijn, wat betreft zowel de toepassingsvoorwaarden van de aansprakelijkheid wegens de bewaring van zaken (schending van de artt. 1384, lid 1, van het B.W. en 97 van de Grondwet), als de middelen van de partij, in het bijzonder in zover deze zich naar conclusie uitdrukkelijk beriep op het bestaan van een mandaat en op contractuele en reglementaire bepalingen waarvan niet blijkt dat door de rechter werden onderzocht (schending van art. 97 van de Grondwet):

Overwegende dat het vonnis beslist dat de inzinking van het wegdek te wijten is aan een lek in de waterleiding, doordat het water het wegdek op de plaats van het ongeval ondermijnd had;

Overwegende dat de aansprakelijkheid voor de schade veroorzaakt door het gebrek van de zaak, door art. 1384, lid 1, van het B.W. ten laste gelegd wordt van hem die de zaak onder zijn bewaring heeft;

Dat de eigenaar ophoudt aansprakelijk te zijn wanneer de bewaring van de zaak op een derde overgaat;

Overwegende dat eiseres, gelet op de omstandigheid dat zij de last op zich genomen heeft de waterbedeling te verzekeren aan de inwoners van Wommel en de buizen te onderhouden, in haar conclusie staande hield dat zij de lasthebber van de gemeente is, op grond van de overeenkomst gelast met de dienst van waterbedeling binnen de gemeente, en dat zij de in deze dienst begrepen prestaties (werken, ontvangsten, boekhouding) die het voorwerp uitmaken van dit mandaat, in naam van de gemeente, voor haar rekening en onder haar aansprakelijkheid uitvoerde;

Overwegende dat het vonnis dit verweermiddel niet beantwoordt heeft;

Dat het middel gegrond is;

En overwegende dat er reden is om dit arrest aan de gemeente Wommel gemeen te verklaren;

Om deze redenen:

Vernietigt het bestreden vonnis;

Beveelt dat van dit arrest melding zal gemaakt worden op de kant van de vernietigde beslissing;

Veroordeelt verweerster in de kosten van de tegen haar ingestelde voorziening; ;

Verwijst de zaak naar de Rechtbank van eerste aanleg te Leuven, recht doende in hoger beroep.

HOF VAN CASSATIE

2e Kamer. — 20 juli 1966.

Voorzitter: M. Van Beirs.

Raadsheer: M. Trousse.

Advocaat-generaal: M. Dumon.

Bewijs in strafzaken. — Persoonlijke inlichting van de rechter. — Bekende ervaringsfeiten.

Voor de feitenrechter bleek de werkelijkheid van remsporen bij een ongeval en door partijen was geconcludeerd over de gevolgtrekking die de technische raadsman van verdachte daaruit maakte omtrent de snelheid van het voertuig bij het stoppen.

Voor de rechter zijn aldus gegevens ter sprake gekomen van de gemene ervaring waarop, enerzijds de gevolgtrekking van voornoemde technische raadsman berust en, anderzijds, de betwisting van deze gevolgtrekking.

Dientengevolge heeft de rechter door een beoordeling van de in de debatten ter sprake gebrachte gegevens kunnen beslissen dat uit de bekende ervaringsfeiten volgt dat de lengte van de hier vastgestelde remsporen wijst op een snelheid van meer dan 60 km per uur. De rechter heeft dus bij zijn uitspraak niet op een persoonlijke inlichting gesteund.

Macotra en B.M.A.V. t./ De Taeye en Sarma.

Gelet op het bestreden arrest, op 4 februari 1966 gewezen door het Hof van beroep te Brussel, alleen over de burgerlijke belangen uitspraak doende;

Over het middel, afgeleid uit de schending van de artikels 153, 154, 189, 211 van het Wetboek van strafvordering, 1315, 1341, 1348, 1349, 1353 van het Burgerlijk Wetboek, 2 van het decreet van 20 juli 1831 op de drukpers en 97 van de Grondwet, doordat om de fout van Misotten te kenmerken en aan de eiseressen slechts een gedeeltelijke vergoeding toe te kennen van de schadelijke gevolgen van het ongeval, het bestreden arrest verklaart «dat... uit de opnamen en schetsen van de politie blijkt dat het door Misotten bestuurde voertuig remsporen van de linkerwielen over een lengte van meer dan 26 meter heeft achtergelaten, dat uit de desbetreffende tabel, door de technische raadsman van de verdachte overgelegd, voortspruit en trouwens bekend is dat zulke remsporen wijzen op een snelheid van meer dan 60 km per uur», terwijl, de rechter die tot zijn overtuiging moet komen aan de van van de vóór hem ingeroepen wettelijke bewijzen, de rechter zijn beslissing niet kan steunen op de persoonlijke mening die hij heeft van een bekend feit en terwijl in elk geval het arrest in het onzekere laat of zijn beoordeling omtrent de snelheid waarop de lengte van de remsporen wijst, op een wettelijk bewijs rust dan wel op de persoonlijke kennis die de rechter buiten de debatten verworven heeft:

Overwegende dat uit de regelmatig aan het Hof overgelegde processtukken blijkt dat voor het hof van beroep de werkelijkheid van de remsporen die het door Misotten gestuurde voertuig op de grond had achtergelaten en die de verbalisanten hadden vastgesteld niet betwist is, maar dat de partijen geconcludeerd hebben betreffende de gevolgtrekking die de technische raadsman Ladière daaruit maakte omtrent de snelheid van het voertuig op het ogenblik waarop zijn bestuurder getracht heeft het te doen stoppen;

Dat voor de rechter aldus de gegevens ter sprake gekomen zijn van de gemene ervaring waarop, enerzijds,

VLAAMSE JURISTEN,

ABONNEERT U OP

RECHTSKUNDIG WEEKBLAD

de gevolgtrekking van de voornoemde technische raadsman berust en, anderzijds, de betwisting van deze gevolgtrekking;

Dat dientengevolge de rechter door een beoordeling van de in de debatten ter sprake gebrachte gegevens heeft kunnen beslissen dat uit de bekende ervaringsfeiten volgt dat de lengte van de hier vastgestelde remsporen wijst op een snelheid van meer dan 60 km per uur;

Dat de rechter dus bij zijn uitspraak niet op een persoonlijke inlichting gesteund heemt;

Dat het middel feitelijke grondslag mist;

Om deze redenen:

Verwerpt de voorziening;

Veroordeelt de eiseressen in de kosten.

NOOT: Zie betreffende de gemene ervaring en bekende ervaringsfeiten: François Rigaux, *La nature du contrôle de la Cour de cassation*, n° 75 en volgende. Onder n° 76, 3°, blz. 115 spreekt de auteur over het geval van remsporen.

RAAD VAN STATE.

7e Kamer. — 28 september 1966.

Voorzitter: M. Declaire.

Raadsheren: de HH. Vermeulen en Baeteman.

Substituut-auditeur-generaal: M. Grommen.

Geschil nietigverklaring. — Administratieve rechtshandelingen of administratieve contracten. — Bevoegdheid.

De unilaterale beslissing van het bestuur om tot een heraanbesteding over te gaan, heeft ten aanzien van de aannemer aan wie het werk aanvankelijk werd toegewezen, doch die in gebreke bleef het werk volledig uit te voeren, het karakter, niet van een rechtshandeling die haar kracht ontleent aan het openbaar gezag dat het bestuur door of krachtens de wet is toegekend, maar van een rechtshandeling die te zijnen opzichte haar kracht ontleent aan het tussen hem en het bestuur gesloten contract.

De betwisting die er over is ontstaan of die handeling, welke het bestuur als medecontractant van de aannemer heeft gesteld, wel degelijk in het kader van dat contract kan worden ingepast, en door de voorzieningen ervan kan worden gerechtvaardigd, kan dan ook enkel door de rechter van het contract, d.i. door de gewone rechter, worden opgelost.

Van Gastel t./ Belgische Staat
(Minister van Verkeerswezen).

Arrest nr. 11.977.

Overwegende dat het beroep strekt tot vernietiging van de beslissing die vervat ligt in de brief die op 16 januari 1964 namens de Minister van Verkeerswezen aan verzoeker werd gericht en waarin deze wordt medegedeeld dat, wegens zijn in gebreke blijven om door hem aangegane verbintenissen na te komen, besloten werd op zijn kosten en risico op 3 maart 1964 een heraanbesteding te doen met als voorwerp het verder volledig opruimen van het wrak van de « Gorm », schip dat voor de Belgische kust was gezonken;

Overwegende dat de Minister van Verkeerswezen op 18 november 1955 de opruiming van het wrak van de « Gorn » aan Marcel Van Gastel, aannemer van bergingswerken, toewees, nadat deze, in de openbare aanbesteding van 18 oktober 1955, de laagste offerte voor het werk had ingediend; dat de bijzondere voorwaarden van die aanneming waren vastgesteld in een bijzonder bestek nr. 11 van 10 september 1955, dat voor de algemene voorwaarden middellijk verwees naar het « algemeen kohier van de lastenbepalingen en voorwaarden voor de aannemingen van werken aan de Staat, goedgekeurd op 18 mei 1933 en zijn eerste vervolg »; dat uit artikel 32 en uit artikel 33, c, lid 1, van dit algemeen bestek van 18 mei 1933 o.m. volgt dat een aannemer, die de hem toevertrouwde werken niet voltooit vóór de voorgeschreven datum, door het bestuur in gebreke kan worden gesteld met het gevolg dat het bestuur, indien de aannemer het werk dan niet binnen de acht dagen na de ingebrekestelling voltooid heeft, het recht verkrijgt om het overblijvend deel van het werk op kosten en op risico van de in gebreke blijvende aannemer te doen voltooien door een andere aannemer die na een nieuwe aanbesteding wordt aangesteld;

Overwegende dat de opruiming van het wrak van de « Gorm » volgens artikel 12 van het bijzonder bestek op 31 december 1957 beëindigd diende te zijn; dat het bestuur verzoeker echter een reeks verlengingen toestond, maar op 20 februari 1963 dan toch overging tot het opstellen van een proces-verbaal waarin werd vastgesteld dat de werken nog steeds niet volledig door verzoeker waren uitgevoerd; dat verzoeker, na een afschrift van dat proces-verbaal en een ingebrekestelling te hebben ontvangen, zich zocht te rechtvaardigen in een brief van 2 maart 1963, waarna het bestuur op 9 april 1963 een nieuw onderzoek naar de stand van de werken instelde, onderzoek dat weer besloten werd met een proces-verbaal tot vaststelling van de niet-voleindiging der werken; dat het bestuur uiteindelijk door een brief van 26 april aan verzoeker liet weten dat zijn rechtvaardiging van 2 maart 1963 als onvoldoende werd verworpen en dat, met toepassing van de artikels 32 en 33 van het algemeen bestek, tot een heraanbesteding van het overblijvende deel van het opruimingswerk zou worden overgegaan op kosten en op risico van verzoeker; dat de Minister van Verkeerswezen op 6 januari 1964 effectief het bestek van die heraanbesteding vaststelde en besliste de heraanbesteding op 3 maart 1964 te doen doorgaan; dat verzoeker door de brief van 16 januari 1964, waarvan hij met onderhavig beroep de vernietiging vordert, van die datum van 3 maart 1964 op de hoogte werd gesteld; dat ingevolge de aanbesteding van 3 maart 1964, de Minister van Verkeerswezen op 22 april 1964 een nieuwe aannemer heeft aangewezen om het begonnen opruimingswerk te voltooien;

Overwegende dat de tegenpartij doet gelden dat de beslissing van het bestuur om tot een heraanbesteding der werken over te gaan — beslissing neergelegd in de brief die op 26 april 1963 aan verzoeker werd gericht en nadien door de bestreden akte van 16 januari 1964 werd bevestigd — haar rechtsgrond vindt in de artikelen 32 en 33 van het algemeen bestek waardoor de contractuele rechtverhoudingen tussen het bestuur en aannemer Van Gastel worden bepaald met betrekking tot de uitvoering van de werken die het voorwerp uitmaakten van de aanbesteding van 18 oktober 1955 en de toewijzing ervan aan verzoeker op 18 november 1955; dat de betwisting die tussen het bestuur en aannemer Van Gastel is ontstaan in verband met de vraag of het bestuur door tot een heraanbesteding der werken over te gaan ten aanzien van Van Gastel al dan niet conform de tussen hen bestaande contractuele voorschriften heeft gehandeld, een betwisting uitmaakt die tot de kennisneming behoort van de rechter van het contract, d.w.z. van de gewone rechter, met het gevolg dat de Raad van State terzake onbevoegd is;

Overwegende inderdaad dat de unilaterale beslissing van het bestuur om tot een heraanbesteding van de opruiming van het wrak van de «Gorm» over te gaan ten aanzien van de aannemer Van Gastel het karakter heeft, niet van een rechtshandeling die haar kracht ontleent aan het openbaar gezag dat het bestuur door of krachtens de wet is toegekend, maar van een rechtshandeling die ten aanzien van Van Gastel haar kracht ontleent aan het tussen hem en het bestuur gesloten contract; dat de betwisting die erover is ontstaan of die handeling, welke het bestuur als medecontractant van Van Gastel heeft gesteld, wel deeglijk in het contract kan worden ingepast en door de voorzieningen ervan kan worden gerechtvaardigd, dan ook enkel door de rechter van het contract, d.i. door de gewone rechter, kan worden opgelost; dat de door onderhavig beroep aangebrachte betwisting dienvolgens buiten de bevoegdheid van de Raad van State valt,

Besluit:

Artikel 1. — Het beroep is verworpen.

HOF VAN BEROEP TE BRUSSEL.

Jeugdkamer. — 9 februari 1967.

Voorzitter: M. van Leckwyck.

Openbaar Ministerie: M. De Cant.

Kinder- en jeugdbescherming. — Ontzetting uit de ouderlijke macht. — Aanstelling van één enkel «provoogd» om alle rechten waaruit de ouders ontzet zijn uit te oefenen.

Na totale ontzetting van de ouders uit de ouderlijke macht, vereist het belang van de kinderen dat ze bij de provoogd de steun zouden vinden van een onverdeeld gezag.

Procureur-generaal t./ H. en D.

Overwegende dat de rechtbank van eerste aanleg van Brussel, bij vonnis van 6 februari 1959, de volledige ontzetting heeft uitgesproken uit de ouderlijke macht van H. en van D., ten opzichte van hun kinderen...; Dat in de provoogdij werd voorzien door de familieraad die werd gehouden op 2 april 1959 onder voorzitterschap van de vrederechter van het kanton Sint Jans Molenbeek;

Dat er aanleiding toe bestaat in de vervanging te voorzien van de provoogd die is overleden;

Dat de eerste rechter, op grond van de machten waarmede hij wordt bekleed door art. 60 van de wet van 6 april 1965 betreffende de jeugdbescherming, ambts-halve handelende, bij beslissing van 12 december 1966, enerzijds de materiële bewaring van deze kinderen aan het jeugdbeschermingscomité van Brussel heeft toevertrouwd terwijl hij anderzijds L. heeft aangeduid om het recht van opvoeding uit te oefenen en deze kinderen te vertegenwoordigen, tot hun handelingen toestemming te verlenen en hun goederen te beheren en om de aan deze rechten overeenkomstige verplichtingen na te komen;

Dat, bij verklaring gedaan ter griffie van de rechtbank van eerste aanleg te Brussel op 20 februari 1966, tegen deze beslissing beroep werd aangetekend door het Openbaar Ministerie;

Overwegende dat het beroep, regelmatig naar de vorm, binnen de wettelijk voorziene termijn werd aangetekend;

Overwegende dat, zelfs mocht men aannemen dat het

recht vermeld in art. 33, 1° van de wet van 8 april 1965 betreffende de jeugdbescherming, niettegenstaande de grammatikaal enkelvoudige weergave, zou mogen gesplitst worden in bewaringsrecht enerzijds en opvoedingsrecht anderzijds, het dan nog moeilijk zou vallen zich voor te stellen hoe gedeeltelijk ontzette ouders met de provoogd deze onderdelen van de ouderlijke macht, die zo nauw verbonden zijn, afzonderlijk zouden kunnen uitoefenen, zonder dat daarbij zeer vaak conflicten tussen hen zouden oprijzen, ten nadele van het gunstig ontplooiën van de kinderen;

Overwegende dat deze splitsing, ware ze in rechte aanvaardbaar, in ieder geval niet dient te worden nagestreefd waar het er om gaat de ouderlijke macht te verdelen niet meer tussen gedeeltelijk ontzette ouders en provoogd, doch om een door de totale ontzetting van de ouders noodzakelijk geworden provoogdij te organiseren; dat het belang van de kinderen vereist dat ze bij de provoogd de steun zouden vinden van een onverdeeld gezag, dat erom bekommerd is, over al hun materiële en geestelijke noden te waken; dat verder het verbreken van het gezag slechts onzekerheid met zich kan brengen en het gevaar van opbieden doet ontstaan;

Overwegende dat de twee ouders, ter zitting gehoord, hun advies hebben uitgedrukt wat de keuze van de provoogd betreft;

Overwegende dat L. ter zitting gehoord, zonder enige terughoudendheid en met een lofwaardige toewijding heeft aanvaard al de taken van de provoogdij ten overstaan van genoemde kinderen, die hij overigens sinds jaren kent, op zich te nemen;

Om deze redenen,

Het Hof,

Gelet op artt. 11, 12, 16, 24, 31 tot 37 en 41 van de wet van 15 juni 1935 en de artt. 33, 34, 58, 60 en 62 van de wet van 8 april 1965,

Gehoord het Openbaar Ministerie in de middelen die het ontwikkelde tot staving van zijn beroep;

Ontvangt het beroep;

Doet het aangevochten bevelschrift te niet;

Hervormt, door L. aan te duiden om, onder toezicht van de jeugdrechtbank, het recht van bewaring en opvoeding uit te oefenen ten opzichte van de kinderen H... om ze te vertegenwoordigen, tot hun handelingen toestemming te verlenen en hun goederen te beheren, en om de overeenkomstige verplichtingen na te komen; Laat de kosten ten laste van de Staat.

BURGERLIJKE RECHTBANK TE ANTWERPEN.

Eerste-bis Kamer. — 12 december 1966.

Voorzitter: M. Carsau.

Rechters: Mevrouw Deloof en M. Vanderhoeft.

Advocaten: Mrs. Ooms en P. van Doosselaere.

Onrechtmatige daad. — Verantwoordelijkheid voor zaken. — Gebrek van de zaak. — Bewijs. — Wedstrijd met go-karts. — Fout van de inrichter.

Bij een wedstrijd met go-karts brak het stuur van een wagen en reed de wagen in het publiek.

Uit de constatacie dat het stuur gebroken is zonder persoonlijke fout van de bestuurder (b.v. overbelasting, abnormale wijze van besturen) of van een derde, en

zonder inwerking van een uitwendige kracht (zware steen, uitsteeksel of put in de weg), leidt de rechtbank af dat het stuur geen voldoende stevigheid bezat om te voldoen aan de eisen die eraan mochten gesteld worden. Op die wijze is het gebrek van het stuur voldoende bewezen: juridisch is het zonder belang de juiste technische oorzaak van de breuk te kennen (slecht metaal, te lichte constructie, foutieve conceptie...), want de nauwkeurige kennis van de technische oorzaak zou wel van belang kunnen zijn voor een eis tegen de constructeur, maar voor de toepassing van art. 1384, eerste lid B.W. volstaat het dat aangetoond wordt dat de zaak die men onder zijn bewaring heeft een gebrek heeft waardoor het ongeval veroorzaakt is.

In casu is ook de inrichter van de wedstrijd verantwoordelijk voor de schadelijke gevolgen voortspruitend uit het door hem genomen risico een wedstrijd te organiseren op de openbare weg zonder voldoende veiligheidsmaatregelen voor de toeschouwers.

Groenen t./ Van Roosbroeck.
Van Roosbroeck t./ Karting Club Gent.

Gezien de stukken van het geding en o.m.:

— het vonnis waartegen beroep uitgesproken door de heer Vrederechter van het 3e kanton te Antwerpen, op 19 juni 1965;

Overwegende dat aan de hand van de voorgebrachte stukken het beroep als tijdig ingesteld en regelmatig naar de vorm voorkomt; dat het ontvankelijk is;

Overwegende dat beide beroepen betrekking hebben op hetzelfde ongeval en wegens verknochtheid dienen samengevoegd;

Overwegende dat partij Van Roosbroeck als toeschouwer van een door partij Karting Club Gent georganiseerde koers van go-karts op 28 augustus 1963 gekwetst werd door partij Groenen die met zijn go-kart hieraan deelnam;

Dat Van Roosbroeck dan ook in betaling van zijn schadeloosstelling dagvaardde 1e Groenen, op basis zowel van zijn persoonlijke fouten als van een gebrek aan de zaak die hij onder zijn hoede had, en 2e Karting Club Gent als burgerlijk verantwoordelijke voor de fouten van haar aangestelde;

Overwegende dat de eerste rechter, de persoonlijke fout van Groenen niet weerhield daar deze door de Boetstraffelijke Rechtbank van Gent op 17 december 1964 voor de hem ten laste gelegde feiten vrijgesproken werd en het vonnis kracht van gewijsde had; Dat hij echter wel het gebrek van de zaak, nl. de breuk van het verbindingsstuk van de rechter fusee-arm, bewezen achtte en op die grond de eis ten opzichte van Groenen toestond; dat de eerste rechter zonder verder onderzoek de eis ten opzichte van Karting Club Gent afwees omdat geen fout ten hare opzichte zou bewezen zijn;

Overwegende dat de feiten waarop de akties steunen bondig de volgende zijn, zoals zij blijken uit de elementen der zaak en hoofdzakelijk de strafbundel not. nr. 18801/63: door de Karting Club Gent werd te Melle op de openbare weg een go-kart wedstrijd ingericht; Groenen bestuurde zijn go-kart, nam de bocht aan de aansluiting van de Azalealaan met de Tuinstraat, en na nog enkele meters in deze straat te hebben gereden zwenkte plots naar links af, reed enkele toeschouwers omver die op het voetpad aan de verlaagde oprit naar de schoenfabriek Mella stonden waaronder Van Roosbroeck, en botste dan tegen de achterzijde van een op die oprit gestationeerd voertuig waar de go-kart met de voorzijde bleef ondersteken; de afstand van de bocht tot aan het

gestationeerde voertuig op de oprit bedraagt nagenoeg een 38 meters; de betonnen wegbedekking was droog;

1. Eis ten opzichte van partij Groenen:

Overwegende wat de persoonlijke fout van Groenen betreft, dat partijen het eens zijn dat deze niet kan weerhouden worden tengevolge van de vrijspraak van Groenen door de Boetstraffelijke Rechtbank te Gent op 17 december 1964, waardoor dient aangenomen te worden erga omnes dat Groenen geen fout beging die oorzaak zou kunnen zijn van het ongeval;

Overwegende wat het gebrek der zaak betreft, dat Groenen voorhoudt dat de eerste rechter het bestaan van dit gebrek voor bewezen heeft geacht en dit gebrek als oorzaak van het ongeval en de schade heeft aangenomen; dat hij voorhoudt dat dit gebrek duidelijk dient bewezen te worden en niet mag afgeleid worden uit het enkele feit dat de go-kart van Groenen de rijbaan heeft verlaten; dat de conclusie van de eerste rechter in strijd is met het advies van de gerechtelijke deskundige die het ongeval niet toeschrijft aan een mechanisch gebrek; dat tenslotte de vastgestelde breuk van de stuurinrichting niet zou bestaan hebben vóór de aanrijding maar integendeel zou ontstaan zijn door de botsing met het gestationeerde voertuig;

Overwegende dat voorafgaandelijk dient opgemerkt te worden dat het bestaan van een gebrek, een feitelijk element zijnde, ditzelfde door alle middelen van recht mag bewezen worden; dat de Rechter niet gebonden is door het advies van een deskundige dat hij kritisch onderzoeken kan maar soeverein zijn overtuiging vormen mag, hierbij steunend op alle hem gekende eensluidende elementen;

Overwegende dat de stuurinrichting van de go-kart een breuk vertoonde zoals beschreven in het deskundig verslag blz. 7; dat het uit de vaststellingen blijkt dat het niet een oude maar wel een nieuwe breuk betreft; dat dient nagegaan te worden of deze breuk (waardoor de controle over de besturing onmogelijk werd) ontstaan is vóór de aanrijding van de slachtoffers of door de aanrijding met de gestationeerde wagen na de aanrijding van de slachtoffers;

Overwegende dat zowel de verbalisanten (P.V. 920 lit.F) als de deskundige *sleepsporen* aan de gebroken stang hebben vastgesteld, wat noodzakelijk veronderstelt dat deze stang gedurende een bepaalde afstand over de grond moet geslepen hebben tengevolge van de breuk; dat de breuk zich dus in elk geval heeft moeten voordoen vooraleer de go-kart tegen de gestationeerde wagen aanbotste;

Dat de deskundige trouwens de plaats van de breuk situeert in de bocht (blz. 12: «Rekening houdende met de sleepsporen mag worden besloten dat de breuken veroorzaakt werden door contact met een hindernis in de bocht»);

Overwegende dat getuige Jacobs zag dat het linker voorwiel van de go-kart «fladderde» ttz. van links naar rechts sloeg, toen hij uit de bocht kwam, dus vooraleer hij iemand had aangereden;

Dat getuige de Meester de Heydonck eveneens zag dat plots het linker voorwiel van richting veranderde en niet meer parallel stond met het rechter, vooraleer de aanrijding gebeurde;

Overwegende dat uit deze eensluidende gegevens het besluit mag getrokken worden dat de breuk aan de stuurstang in ieder geval plaats greep vóór de aanrijding van de slachtoffers (en de gestationeerde wagen);

Dat deze vaststelling overeenstemt met de bewering van Groenen zelf; dat hij in zijn eerste verklaring op

31 augustus 1963 — vóór nederlegging en kennisname van de expertise — verklaarde: «... bij het uitkomen van de bocht vóór de rechte lijn... voelde ik dan plots een snok in mijn stuurinrichting en de wagen wilde niet meer naar het stuur luisteren; ik voelde geen weerstand meer aan mijn stuur.»; dat hij deze bewering uitdrukkelijk bevestigde bij zijn tweede verhoor op 1 april 1964, toen hem kennis gegeven werd van het deskundig verslag (P.V. Pol. 8e Wijk nr. 15240);

Dat niet kan aangenomen worden dat hij dergelijke bewering naar voor zou brengen uitsluitend om zijn persoonlijke verantwoordelijkheid te ontlopen wanneer dient vastgesteld te worden dat zij overeenstemt met vaststellingen van de deskundige en met deze van getuigen;

Overwegende dat thans dient onderzocht te worden welke de oorzaak was van de breuk aan de stuurinrichting; dat het immers niet volstaat uit het ontstaan van de breuk zelf te besluiten dat de go-kart met een gebrek behept was;

Overwegende dat de deskundige van oordeel is «dat de breuken veroorzaakt werden door een contact met een hindernis» (blz. 7 en 12); dat hij echter niet zegt waarop zijn conclusie gesteund is, noch welke deze hindernis in concreto was;

Dat het nochtans uit de vaststellingen van de verbalisanten en de verschillende getuigenverklaringen blijkt dat er op de rijweg in beton geen enkele hindernis aanwezig was (bv. zware steen, uitsteeksel, put) en dat bestuurder Groenen zelfs geen enkele hindernis had geraakt vooraleer hij plots de controle over zijn stuur verloor;

Dat een geval van heirkraft door geen enkele partij wordt voorgehouden en zich trouwens niet heeft voorgedaan;

Dat noch door de deskundige, noch door de getuigen werd bewezen dat de breuk zou ontstaan zijn tengevolge van een verkeerde behandeling of besturing van het tuig door zijn bestuurder (bv. overbelasting, abnormale wijze van besturen en dergelijke);

Dat dient opgemerkt dat het euvel aan de wielen dat bestuurder Groenen vóór de koers had laten herstellen volgens de deskundige van geen invloed moet geweest zijn vermits hij besluit in verband met de stuurinrichting: «Bij al de onderzochte stukken wordt geen spoor (...) van ontregeling waargenomen» (blz. 7 c);

Overwegende dat uit deze elementen dient besloten dat de stuurinrichting is gebroken zonder persoonlijke fout van de bestuurder of van een derde en zonder inwerking van een uitwendige kracht: dat bijgevolg de stuurinrichting geen voldoende stevigheid bezat om te beantwoorden aan de vereisten die van haar werden verwacht;

Dat het juridisch zonder belang is de juiste technische oorzaak van de breuk te kennen (slecht materiaal, te lichte constructie, foutieve conceptie van de stuurinrichting in haar geheel) vermits zij het aangenomen gebrek der zaak als dusdanig niet kan wijzigen, alleen desnoods nauwkeuriger kan verklaren waarom het gebrek zich heeft voorgedaan (wat wel van belang zou kunnen zijn voor een eis in vrijwaring tegen de constructeur); dat het voor de toepassing van art. 1384 al. 1 in fine volstaat dat aangenomen is geworden dat de zaak die men onder zijn hoede heeft met een gebrek behept is;

Overwegende dat, zo de rechtbank dus aanneemt dat de go-kart met een gebrek behept was waardoor de breuk vóór de aanrijding ontstond, en deze conclusie in tegenstrijd schijnt te zijn met de opvatting van de deskundige dat de oorzaak van de aanrijding niet toe te schrijven is aan een technisch defekt, nochtans dient opgemerkt te worden le dat zijn conclusie in tegenstrijd

schijnt te zijn met de breuk die hij vaststelde en die ontstaan is vóór de aanrijding; 2e dat het opsporen van een gebrek der zaak *senso stricto* niet tot de eigenlijke opdracht van de deskundige behoorde; 3e dat de vrijspraak van de voerder kan gesteund zijn op dezelfde overwegingen als deze van de rechtbank;

Overwegende dat uit de voorgebrachte elementen naar voldoening van recht bewezen werd dat door het breken van de stuurinrichting de go-kart niet meer bestuurbaar was en haar bestuurder Groenen niet kon verhinderen de rijbaan te verlaten en in de toeschouwers te rijden; dat het oorzakelijk verband tussen het gebrek van de zaak en de schade bewezen is;

Overwegende dat partij Groenen, eigenaar van de go-kart en hebbende haar onder zijn hoede op het ogenblik van het ongeval voor de schadelijke gevolgen van dit laatste verantwoordelijk is;

2. *Eis ten opzichte van partij Karting Club Gent:*

Overwegende dat partij Karting Club Gent de wedstrijd inrichtte;

Dat de omstandigheid dat zij de administratieve toelating van Goeverneur en Gemeente bekomen had, vanzelfsprekend geen afbreuk doet aan de regels van de verantwoordelijkheid;

Dat het uit de elementen en inzonderheid de strafbundel blijkt dat de wedstrijd plaats greep op de openbare weg in een bewoonde agglomeratie; dat buiten strobussels aan de bochten en een koordafspanning geen andere veiligheidsmaatregelen getroffen werden om het publiek te beschutten; dat geen veiligheidszones werden voorzien tussen het parcours en het publiek;

Dat het uit algemene informatiebronnen (pers, radio, tv) voldoende gekend is dat bij snelheidswedstrijden motorveldcrossen en rodeo's zich vaak uiterst ernstige ongevallen voordoen (zelfs door het wegvliegen van onderdelen, ontploffingen en dgl.);

Dat de organisatoren van Karting Club Gent met deze gevaren geen voldoende rekening gehouden hebben en onvoldoende veiligheidsmaatregelen getroffen hebben ten einde de toeschouwers voor ongevallen te vrijwaren;

Dat zij verantwoordelijk dient gesteld voor de schadelijke gevolgen voortspruitende uit het door haar genomen risico tot organiseren van een go-kartwedstrijd, die steeds ongevallen kan veroorzaken, op de openbare weg zonder voldoende veiligheidsmaatregelen voor de toeschouwers;

Dat geen fout in hoofde van partij Van Roosbroek wordt ingeroepen;

Overwegende dat het gepast voorkomt de $\frac{3}{4}$ der verantwoordelijkheid ten laste te leggen van partij Groenen en $\frac{1}{4}$ ten laste van Karting Club Gent;

Dat gezien de fouten van beiden hebben bijgedragen tot het verwezenlijken van de totale schade, zij in solidum gehouden blijven tegenover appellants;

Om deze redenen:

De Rechtbank,

Tegensprekelijk rechtdoende en in hoger beroep;

Na erover beraadslaagd te hebben;

Alle andere en strijdige besluiten verwerpend;

Voegt de beide beroepen samen als zijnde verknocht;

Verklaart de ingestelde beroepen ontvankelijk en gegrond in de hierna bepaalde mate;

Doet het bestreden vonnis teniet en opnieuw recht doende, veroordeelt partij Groenen en Karting Club te Gent in solidum tot het betalen in voordeel van Van Roosbroek de som van 8.460 fr. vermeerderd met de ver-

goedende intresten sinds 25 augustus 1963 en de gerechtelijke intresten ;

Verwijst partij Groenen en Karting Club Gent in solidum tot de kosten van beide instanties.

BURGERLIJKE RECHTBANK TE DENDERMONDE.
zetelend in handelszaken

1e Kamer. — 18 januari 1967.

Voorzitter : M. Rollier,
Rechters : M.M. Zenner en Matthys.
Advocaten : Mrs. Piret en Duerinck.

Verstek en verzet. — Art. 158 Rv. — Betekening van het vonnis aan een rechtspersoon. — Betekening «sprekende met haar bediende» — Is geen betekening «sprekende met de persoon».

Kan niet geacht worden verricht te zijn «sprekende met de persoon» van de belanghebbende, in de zin van art. 158 Rv., een betekening gedaan aan een rechtspersoon wanneer de betekening gedaan wordt «sprekende met een harer bedienden».

N.V. Versele Voeders t./ N.V. Dossche.

Gezien de stukken, waaronder het vonnis dd. 5 oktober 1966, door deze Rechtbank verleend, bij verstek, bij gebrek om te verschijnen, in regelmatige uitgifte voorgebracht ;

Overwegende dat deze rechtbank, bij verstekvonnis dd. 5 oktober 1966, opposante heeft veroordeeld om aan aanlegster te betalen ten titel van schadevergoeding, een bedrag groot 15.417 F. meer de vergoedende en gerechtelijke intresten en de kosten ;

Over de ontvankelijkheid van het verzet :

Overwegende dat opposante tegen dit vonnis verzet heeft aangetekend bij geboekte akte van het ambt van gerechtsdeurwaarder J. De Clercq ter standplaats Gent, dd. 21-12-1966 ; dat verweerster op verzet de ontvankelijkheid van het verzet betwist, omdat waar, naar zij beweert, het vonnis «aan persoon» werd betekend op 23 november 1966, het verzet slechts werd aangetekend op 21 december 1966, hetzij meer dan 15 dagen na betekening van het vonnis, zoals bepaald door art. 158 W.B.R. ;

Overwegende dat uit de voorgebrachte gegevens blijkt dat het vonnis waartegen verzet, betekend werd ter maatschappelijke zetel van opposante, sprekende «met de heer Edmond Hespel, boekhouder» ;

Overwegende dat de schikking van art. 158 W.B.R. van strikte interpretatie is ; dat deze bepaling, waarbij, ingeval van betekening van het vonnis sprekende met de persoon, de termijn van verzet herleid wordt op 15 dagen, een uitzondering uitmaakt op de algemene regel, waarbij de termijn van verzet loopt tot aan de uitvoering van het vonnis ; dat de korte termijn, bepaald door art. 158 verrechtvaardigd is door de omstandigheid dat de betekening aan de persoon volstrekt verzekert dat de betekende kennis heeft gehad van de tussengekomen beslissing op het ogenblik zelf en bij machte is geweest onmiddellijk de nodige maatregelen te treffen om stelling te nemen ;

Overwegende dat niet kan worden aangezien als «sprekende met de persoon», van de belanghebbende, een betekening gedaan aan een rechtspersoon wanneer de betekening gedaan wordt «sprekende met een harer bedienden», vermits die rechtspersoon zich met haar

bediende niet vereenzelvigd, en dat, in zulk geval, de redenen om te vermoeden dat de beperkte termijn van art. 158 W.B.R., voldoende is, niet verenigd zijn ; (Cass. 27-1-1955 ; Pas. 1955-I-558) ;

Overwegende dat derhalve de gedane betekening niet kan worden aangezien als gedaan zijnde aan de persoon van opposante, zodat het verzet, dat regelmatig is naar de vorm, tijdig werd gedaan en ontvankelijk voorkomt ;

NOOT — Het arrest van 27 januari 1955 van het Hof van Cassatie, dat door vorenstaand vonnis wordt geciteerd, is verschenen in R.W. 1955-56, 287.

BURGERLIJKE RECHTBANK TE IEPEL.

8 februari 1967.

Voorzitter : M. Talpe.
Rechters : M.M. Verbeke en Couckuyt.
Advocaten : Mrs. Vanraes, Dumolein en D'Hellen.

Medeëigendom. — Daden tot behoud en daden van voorlopig beheer. — Daden van gewoon beheer. Toepassing.

Elke medeëigenaar mag daden tot behoud en daden van voorlopig beheer, d.i. daden die dringend nodig zijn om een verlies te voorkomen, verrichten. Als zulke daden moeten beschouwd worden het doen vaststellen van schade aan een onroerend goed en de vordering tot schadevergoeding.

Voor daden van gewoon beheer is de medewerking van alle medeëigenaars vereist, maar een der medeëigenaars kan de overige noodzaken deel te nemen aan zulke daden van beheer waarvan de rechter de noodzakelijkheid erkent. Het verlenen van een pacht, het opzeggen van een pacht, en dus ook een vordering tot verbreking van pacht zijn daden van gewoon beheer. Deze vordering is niet ontvankelijk als niet alle medeëigenaars erin betrokken zijn.

Coune t./ Goudeseune.

Gezien het vonnis a quo, op 15 juli 1966 uitgesproken door de heer Vrederechter van het tweede kanton Ieper, alhier voorgelegd in regelmatige expeditie, niet te registreren ;

Overwegende dat het hoger beroep regelmatig is naar vorm en tijdig werd aangetekend ; dat het dienvolgens ontvankelijk is ;

Overwegende dat de oorspronkelijke vordering van eiser — thans appellant — ertoe strekt pachtbreuk te horen uitspreken ten nadele van zijn huurder, verweerder — thans geïntimeerde —, voor een weide hem toebehorende in medeëigendom ; dat die pachtbreuk gevorderd wordt op grond van schade aan het gepachte goed veroorzaakt en waarvoor 27.067 fr. schadevergoeding wordt gevorderd ;

Overwegende dat appellant in ondergeschikte orde plaatsbezoek of deskundig onderzoek vraagt om de veroorzaakte schade vast te stellen en te ramen ;

Overwegende dat de eerste Rechter de vordering van appellant niet ontvankelijk verklaarde daar de kwestieuze weide in medeëigendom toebehoort aan appellant en een derde, welke in de zaak niet tussenkomt ; dat, waar volgens de rechtspraak al de medeëigenaars moeten tussenkomen bij een opzeg van pacht dit a fortiori noodzakelijk is om een vordering tot pachtbreuk in te leiden ; dat

de eerste rechter verder de grond der zaak niet onderzocht;

Overwegende dat niet betwist wordt dat appellant slechts medeëigenaar is van kwestieuze weide; dat evenmin betwist wordt dat geïntimeerde deze eigendom geldig in pacht heeft, zodat hier geen sprake is van pacht van andermans zaak;

Overwegende dat elke medeëigenaar de daden kan stellen van enkel behoud en voorlopig beheer, d.w.z. daden die tot doel hebben een dringend verlies te voorkomen; dat daarentegen voor de daden van gewoon beheer de medewerking van al de eigenaars vereist is (art. 577, 5e lid B.W.; Kluyskens: «Zakenrecht»: nr. 94; De Page T.V. nr. 1160);

Overwegende dat geven van pacht of pachttopzeg zeker behoren tot de daden van gewoon beheer waarvoor de tussenkomst van alle medeëigenaars vereist is (De Page, idem.; Dekkers: Burg. recht, T.11, nr 951; Verbreking 6 juni 1933, Pas 1933, I, 285; Verbreking 17 mei 1951, Pas. 1951, I, 627); Dat echter ingevolge art. 577, 6° B.W. de medeëigenaar in die tussenkomst kan gedwongen worden voor zover hij in de zaak geroepen wordt en de rechter de noodzakelijkheid van die daad van beheer erkent (De Page, ibid.; Kluyskens, id.);

Overwegende dat het geen twijfel lijdt dat ook het vorderen van pachtbreuk een daad van beheer is waarvoor alle medeëigenaars moeten tussenkomen, minstens in de zaak geroepen worden; dat pachtbreuk de rechten wijzigt welke bestaan tussen partijen, dus ook tegenover de niet in 'zaak zijnde medeëigenaar: het gaat dus ook tegenover de niet in zaak zijnde medeëigenaar; het gaat dus niet meer over bezwarende maatregelen of voorlopig beheer; dat derhalve de vordering zoals ze op dit punt werd ingeleid, niet ontvankelijk is;

Overwegende dat thans nog dient onderzocht in hoever het overige van de vordering van appellant ontvankelijk is; dat immers de pachtbreuk gevorderd wordt op grond van door de huurder aangebrachte schade en dat tevens de vergoeding voor deze schade wordt gevorderd;

Overwegende dat de bewarende maatregel welke een medeëigenaar alleen kan nemen deze is welke bestaat in het eenvoudig vrijwaren van het bestaan van een recht of pand zonder er onmiddellijk voordeel uit te halen en zonder wijziging van de bestaande rechten, maar met de zekerheid zijn rechten in de toekomst te kunnen uitoefenen (De Page: T.I. nr. 160; R.P.D.B., v° Actes conservatoires nrs. 1-2);

Overwegende dat het doen vaststellen van schade aan een onroerend goed waarin men gerechtigd is zeker als een bewarende maatregel dient te worden aangezien, daar dit voorlopig niets wijzigt aan de rechten van alle er bij betrokken partijen;

Overwegende dat het vorderen van schadevergoeding voor de vastgestelde schade aan hetzelfde goed onder de daden van voorlopig beheer dient gerangschikt welke de medeëigenaar overeenkomstig art. 577/5° B.W. alleen mag verrichten; dat inderdaad de eventueel toe te kennen schadevergoeding moet dienen om kwestieuze weide zo vlug mogelijk in haar vroegere toestand te herstellen en aldus verdere schade te beperken; dat men dus wel mag spreken van een daad welke tot doel heeft een dringend verlies te voorkomen (zie Kluyskens, Zakenrecht nr. 94, A, b); dat deze daad geen enkele schending medebrengt van de rechten van de medeëigenaar doch integendeel dient om ook deze rechten in het goed te vrijwaren;

Overwegende dat derhalve de vordering omtrent schade en schadeloosstelling ontvankelijk is;

Overwegende dat dit gedeelte der vordering bij evocatie verder ten gronde dient behandeld overeenkomstig

art. 473 al. 2 Wetboek van Burgerlijke rechtsvordering; Overwegende dat nochtans, vooraleer ten gronde te oordelen, het noodzakelijk voorkomt een deskundig onderzoek te bevelen met opdracht zoals hierna bepaald;

Om deze redenen:

en gelet op artikel vierentwintig der Wet van vijftien juni negentienhonderd vijfendertig op het gebruik der talen in gerechtszaken;

De Rechtbank,

zetelende in graad van hoger beroep; alle verdere of tegenstrijdige besluiten als ongegrond verwerpende en rechtdoende op tegenspraak;

Verklaart het hoger beroep ontvankelijk en gedeeltelijk gegrond, voor zover namelijk de eerste Rechter de vordering van appellant voor het geheel niet ontvankelijk verklaarde;

Doet dienvolgens het bestreden vonnis te niet en, opnieuw wijzende: verklaart de vordering tot pachtbreuk niet ontvankelijk zolang de medeëigenaar niet in de zaak tussenkomt of er in geroepen wordt;

Verklaart de vordering ontvankelijk voor zover ze strekt tot vaststelling van pachterlijke schade en betaling van schadevergoeding;

En rechtdoende bij evocatie, vooraleer ten gronde uit te spreken, stelt aan als deskundige de heer Ach. BRAET, landbouwkundig ingenieur...

BURGERLIJKE RECHTBANK TE TONGEREN.

(Zetelend in handelszaken)

21 oktober 1966.

Voorzitter. M. Toppet.

Rechters: M.M. Vandeplas en Loos.

Advocaten: Mrs. Peeters en Gilkens loco Henry.

Overeenkomst. — Handtekening doorgedrukt op een onderliggend exemplaar. — Ontbindende voorwaarde die alleen op het onderliggende exemplaar voorkomt.

Bij de verkoop van een koe door een landbouwer aan een veekoopman werd hem een betalingsopdracht aan een bank ter ondertekening voorgelegd. Door zijn handtekening te plaatsen op het voorgelegde formulier werd de handtekening ook doorgedrukt op een onderliggend formulier, waarvan hij, naar hij beweerde, slechts daarna het bestaan constateerde. Op dit onderliggend formulier kwam echter een ontbindende voorwaarde voor die niet op het bovenste stond.

Daar niet bewezen is dat de landbouwer op het ogenblik van de verkoop kennis had van de ontbindende voorwaarde, moet deze als niet bestaande worden beschouwd.

Nouwen t./ Nijssen.

Overwegende dat verweerders niet betwisten dat zij op 12-9-65 een koe kochten van aanlegger voor de som van 4.000 Fr.;

Dat verweerders echter voorhouden dat deze verkoop belast was met de ontbindende voorwaarde inhoudende dat aanlegger zich akkoord verklaarde de koe terug te nemen wanneer, na slachting, het vlees zou worden afgekeurd voor verbruik;

Overwegende dat aanlegger niet betwist dat het vlees van het geslachte rund afgekeurd werd, zoals trouwens blijkt uit het attest n° 00810 dd. 13-9-65 uitgaande van de veeartskeurder en vermeldend dat het rund afgekeurd werd wegens de abnormale kleur van het vlees;

Dat aanlegger echter beweert op het ogenblik van de verkoop, geen kennis te hebben gehad van de hogervernoemde ontbindende voorwaarde;

Overwegende dat aanlegger beweert, in zijn hoedanigheid van verkoper, de « betalingsopdracht aan de N.V. Kredietbank » n° 391011 van rode kleur voor akkoord te hebben getekend en slechts na de verkoop te hebben vastgesteld dat aan dit formulier een ander kleefde van gele kleur waarop de doordruk van zijn op het rode formulier aangebrachte handtekening voorkwam en dat alleen op het gele formulier de ontbindende voorwaarde gedrukt was;

Overwegende dat uit het onderzoek van beide documenten inderdaad blijkt dat alleen op de rode betalingsopdracht de originele handtekening van aanlegger voorkomt en dat de handtekening aanwezig op het gele « bewijs van herkomst » ontgensprekelijk de doordruk is van deze aangebracht op de rode betalingsopdracht;

Dat alleen het gele « bewijs van herkomst » de hogergenoemde ontbindende voorwaarde vermeldt en deze voorkomt op de rode betalingsopdracht;

Overwegende dat aldus niet bewezen is dat aanlegger, op het ogenblik van de verkoop, kennis had van deze ontbindende voorwaarde en deze bijgevolg als niet bestaande dient beschouwd;

Overwegende dat het alhier een eenvoudige verkoop

betreft en het risico ten laste valt van verweerders te meer daar deze, rekening houdend met de lage prijs, moesten weten dat zij een rund van mindere kwaliteit kochten;

Overwegende dat het feit dat op 13-9-65 aanlegger telegrafisch verwittigd werd dat het vlees van het rund afgekeurd was ter zake van geen belang is gezien het bestaan der ontbindende voorwaarden niet bewezen is;

Overwegende dat de rechtbank niet dient te onderzoeken of het betrokken rund een koopvernietigend gebrek vertoonde gezien de in deze zake speciale procedure voorzien door de wet van 25-8-1885 door verweerders niet werd ingesteld;

Overwegende dat verweerders op 28-10-65 bij aangekend schrijven in vertoef werden gesteld de overeenkomen verkoopprijs te betalen;

Overwegende dat de eis van aanlegger ontvankelijk en volledig gegrond is;

Gezien art. 2,30 tot 37 en 41 der wet van 15 juni 1935;

Om deze redenen :

De Rechtbank, dd. als rechtbank van Koophandel, statuerende op tegenspraak;

Zegt dat de eis van aanlegger ontvankelijk en volledig gegrond is;

Veroordeelt verweerders solidairlijk om te betalen aan aanlegger de som van vierduizend frank, vermeerderd met de verwijlntresten vanaf 28-10-1965, datum der introtoefstelling, de gerechtelijke intresten en de kosten van het geding.

INGEZONDEN BIJDRAGE

LEEMTEN IN ONZE HYPOTHECAIRE WETGEVING

Onder deze titel heeft de heer advocaat Ph. van Hille ons, in het nummer van het *Rechtskundig Weekblad* van 23 april 1967, kolom 1636, enkele interessante beschouwingen te lezen gegeven. Gaarne zouden wij daaraan enige bedenkingen willen toevoegen.

I

Het in eerste orde behandelde punt betreft het gemis aan openbaarheid van de overgangen van onroerende goederen ter zake des doods.

Het is inderdaad zo, dat deze overgangen niet openbaar worden gemaakt door overschrijving op het hypotheekkantoor. Artikel 1 van de hypotheekwet beschikt immers enkel voor rechtshandelingen (het is in deze betekenis dat dit artikel spreekt van « akten »). Loutere feiten behoeven geen publicitaire formaliteit om tegenstelbaar te zijn aan derden (*De Page*, VII, nr. 961; - *Genin* of *Rép. prat. du droit b.*, v° *Hypothèques*, nr. 78). Feiten geven zekerheid uit zich zelf; het zijn toestanden of gebeurtenissen die vaststaand en onloochenbaar zijn. Zulk feit is b.v. het ontstaan van een aanslijking, die de aanspoeling aan de oevereigenaar doet ten goede komen (B.W., art. 556). Zulk feit is ook het overlijden, dat de nagelaten goederen doet toekomen aan de erfgenamen. Niemand kan loochenen dat een aanslijking is ontstaan; niemand kan loochenen dat een persoon overleden is. Aan het ontstaan van een aanslijking, aan het overlijden moet geen openbaarheid gegeven worden; deze feiten zijn uiteraard openbaar uit zich zelf, dit wil zeggen gemakkelijk kenbaar door een ieder, en daarom ook uiteraard tegenstelbaar aan een ieder.

Wanneer nu een erfopvolger de goederen verkrijgt die de overledene heeft nagelaten, dan is het als een rechtsgevolg dat de wet aan het feit van het overlijden toevoegt. Ook wanneer de erfopvolging geregeld is bij een uiterste wilsbeschikking. De erfopvolging wordt wel geregeld, hetzij door de wet, hetzij door een uiterste wilsbeschikking; maar, dat de nagelaten goederen verkregen worden door de erfgenaam of de legataris, volgens de bij de wet of de uiterste wilsbeschikking geregelde wijze, is het rechtsgevolg dat de wet hecht aan het feit van het overlijden.

Terloops willen wij erop wijzen dat het verkeerd is, te zeggen dat de overgangen bij overlijden niet aan de overschrijving onderworpen zijn omdat zij rechtstreeks door de wet zouden worden bewerkt (*De Page*, VII, nr. 961; - *Genin* of *Rép. prat. du droit b.*, v° *Hypothèques*, nr. 79). Geen enkele overdracht wordt rechtstreeks door de wet of door haar enkele werking teweeggebracht; dat zou alleen het geval zijn wanneer een revolutionaire wet bepaalde goederen zou confisqueren. Alle overgang is echter wel een rechtsgevolg, een gevolg dat de wet hecht hetzij aan een rechtshandeling, hetzij aan een feit. En zo is het dat de wet aan het feit van het overlijden het rechtsgevolg hecht dat de goederen van de overledene overgaan naar zijn erfopvolger, door de wet of door een uiterste wilsbeschikking aangeduid.

En omdat nu de overgang van de erflater naar de erfopvolger altijd het rechtsgevolg is van het overlijden, en dit overlijden een openbaar feit is, behoefde de tegenstelbaarheid van dit feit aan derden geen enkele publicitaire formaliteit.

Wij mogen immers niet uit het oog verliezen dat de hypotheekwet niet moest strekken tot het inrichten van

een repertorium van het grondbezit. Haar opzet was, de derden te beschermen tegen bedrieglijke vervreemdingen van onroerende zakelijke rechten. En dit opzet werd bereikt door de inrichting van de overschrijving enkel voor de *rechtshandelingen* tot wijziging in het juridisch statuut van onroerend eigendomsbezit. Zulke wijziging kan immers niet bedrieglijk gebeuren wanneer zij volgt uit een feit, vermits het feit onloochenbaar is.

Voorzeker kan het voor een schuldeiser, met het oog op een inbeslagneming, interessant zijn al de eigendommen van zijn schuldenaar te kennen, ook deze welke hij bij erfenis verkreeg, zoals het voor hem ook interessant kan zijn de schuldenaars en de bankrekeningen van zijn schuldenaar te kennen, om beslag onder derden te leggen. Hij kon zich daarover evenwel door zijn schuldenaar zelf doen inlichten, voordat hij met hem contracteerde. Zulke informatie heeft niets te maken met de bescherming van de derden tegen bedrieglijke vervreemding, die de hypotheekwet tot voorwerp heeft.

Wij menen te mogen besluiten dat een overschrijving voor overgangen ter zake des doods *principeel* niet zou verantwoord zijn in het kader van onze hypotheekwet.

* * *

Blijft de vraag of het voor ons, op practisch terrein, opportuun kan zijn ons te inspireren aan de jongste Franse wetgeving, overzichtelijk geschetst door de heer advocaat Ph. van Hille.

Meermaals zijn stemmen opgegaan om de openbaarheid op het hypotheekkantoor te vragen van de onroerende overgangen bij overlijden. In het zittingsjaar 1952-1953 stelde de Commissie van Justitie van de Senaat zelfs een wetsvoorstel op in deze zin; het bleef evenwel zonder gevolg (zie *Rec. gén. de l'Enreg.*, nr. 19.246).

Het moge ons volstaan te wijzen op volgende punten:

1. kosten van een notariële verklaring: verzwarende, inzonderheid voor de kleine nalatenschappen;

2. onmogelijkheid een termijn te bepalen, wegens de onbepaalde termijn voor de keuze tussen aanvaarding en verwerping van de nalatenschap (B.W., art. 789, 790), opzoeking van erfgenamen, onzekerheid en geschillen over de devolutie;

3. bestaan van erfgenamen die, bij onenigheid, tegenstrijdige of onverenigbare verklaringen zouden doen: men kan ze niet verplichten tot een gezamenlijke eenvoudige verklaring;

4. in de meerderheid van de gevallen volgt toch, tamenlijk korte tijd na het overlijden, een akte van verdeling of van verkoop die moet overgeschreven worden, en in deze akte moet de notaris het overlijden als eigendoms-titel aanduiden (W. 10 oct. 1913, art. 13, 2 al.);

5. het bestuur van registratie moet, op aanvraag en tegen een matige vergoeding aan de ontvanger, zijn archief ten dienste houden van het publiek voor kennisgeving van de titels van eigendom (W. 10 oct. 1913, art. 13, 1e al.);

6. in de praktijk is er thans maar één geval waarin de dertigjarige schakel van eigenaars niet zou kunnen samengesteld worden door het hypothecair archief: wanneer een eigendom bij twee of meer successieve erfenissen is overgegaan, en de notaris, bij de daaropvolgende akte van verdeling of verkoop, alleen de laatste erfenis als titel zou hebben aangeduid. Vele notarissen beperken zich evenwel niet tot de aanduiding van het overlijden dat de titel is van de deelgenoten of verkopers, maar vermelden ook de titel waarbij de overledene zelf de goederen hetzij bij erfenis hetzij bij akte onder de levenden had verkregen. Dit gebruik zou moeten veralgemeend worden. Het wil ons

voorkomen dat daarom de wetsbepaling die de aanduiding van de titel voorschrijft (W. 10 oct. 1913, art. 13, 2e al.), zou dienen aangevuld als volgt: «Deze eigendoms-titel, indien hij niet ten hypotheekkantore werd overgeschreven, zal aangevuld worden door de voorgaande eigendoms-titels tot en met de laatste overgeschrevene, doch zonder opklimming tot meer dan dertig jaren»;

7. openbaarheid van het erfgenaamschap door overschrijving zou niet alleen weinig nut hebben; zij zou zelfs niet bijdragen tot méér rechtszekerheid. Zij zou de nietigheid niet verhinderen van de vervreemdingen die gedaan werden door een erfgenaam, wiens rechten naderhand zouden wegvallen door de ontdekking van een testament (De Page, IX, nr. 825 en aangehaalde auteurs en rechtspraak). Met *Genin* stellen wij de vraag of het niet eenvoudiger ware, door een algemene wetsbepaling het principe vast te leggen dat «de daden van eigendom gesteld in voordeel van derden die zonder bedrog hebben gecontracteerd, door hem die in het bezit van de nalatenschap is, geldig zijn, ook al wordt de bezitter naderhand uit dat bezit ontzet». Het burgerlijk wetboek (art. 1240) kent dit zelfde principe op het stuk van een te goeder trouw gedane betaling aan iemand die in het bezit is van de schuldvordering (*Genin* of *Rép. prat. du droit b.*, v° *Hypothèques*, nr. 52). Dit principe zou de Franse leer en rechtspraak vervoegen (*Colin et Capitant*, 1945, III, nr. 1111).

* * *

Op grond van deze beschouwingen menen wij te mogen concluderen dat de overschrijving voor overgangen ter zake des doods principeel buiten de doelstelling van de hypotheekwet valt, en dat zij trouwens op te veel bezwaren zou stuiten om op te wegen tegen het luttel voordeel dat zij opleveren kan. Veeleer lijken ons de twee wetsaanvullingen aangewezen die wij onder nrs. 6 en 7 hebben gemeend te kunnen aanprijzen.

II

In tweede orde haalt de heer advocaat Ph. van Hille het geval aan van de *echtscheiding door onderlinge toestemming, die de eigendom van de helft der goederen van ieder van beide echtgenoten op de dag dat zij hun eerste verklaring doen, van rechtswege doet overgaan op de kinderen uit hun huwelijk geboren* (B.W., art. 305). En hij wijst op een leemte in de wet, waar zij voor zulke overgang geen openbaarheid zou hebben voorgeschreven.

Is bedoelde overgang, echter, krachtens de hypotheekwet niet aan de openbaarheid door overschrijving onderworpen, wanneer hij onroerende goederen begrijpt?

De rechtsleer acht over het algemeen de overschrijving niet geboden, omdat zij de verkrijging door de kinderen beschouwt als volgende, niet uit een rechtshandeling, maar rechtstreeks uit de wet zelve (*Genin* of *Rép. prat. du droit b.*, v° *Hypothèques*, nr. 79; - *De Page*, VII, nr. 961; - *Lepinois*, I, nr. 9; - *Kluyskens*, VI, nr. 12, 2°, opmerking). Toch raadt men soms de overschrijving aan (*Genin*, nr. 317; - *Rép. prat. du droit b.*, v° *Divorce*, nr. 537).

Wij wezen er hoger reeds op dat geen enkele overgang, tenzij ingevolge confiscatie, *rechtstreeks door de wet zelve* wordt bewerkt. Rest ons aan te tonen dat de overgang in voordeel van de kinderen het rechtsgevolg is van een *rechtshandeling*, zoals vereist voor de openbaarheid door overschrijving.

Gaan wij even na, wat er gebeurt bij de eerste verschijning, vóór de rechter, van de echtgenoten die uit de echt willen scheiden door onderlinge toestemming:

— de rechter brengt aan de echtgenoten alle gevolgen onder het oog, waartoe hun stap zal leiden (B.W., art.

282); deze gevolgen du'dt het burgerlijk wetboek aan bij hoofdstuk IV van titel VI, hoofdstuk dat artikel 305 behelst, bepalende dat, in geval van echtscheiding door onderlinge toestemming, de eigendom van de helft der goederen van ieder van beide echtgenoten op de dag zelf dat zij hun eerste verklaring doen, van rechtwege overgaat op de kinderen uit hun huwelijk geboren;

— daarna kunnen de echtgenoten volharden in hun voornemen, en dan verleent de rechter hun akte ervan dat zij de echtscheiding aanvragen en daarin onderling toetemmen (art. 283);

— dan stellen de echtgenoten aan de notarissen o.m. ter hand (art. 283): 1° de boedelbeschrijving van al hun roerende en onroerende goederen, die zij te voren hebben meen doen opmaken; 2° hun akte van geboorte; 3° de akten van geboorte en van overlijden van al hun gemeenschappelijke kinderen en van die welke zij hebben aangenomen;

— ten slotte maken de notarissen een omstandig proces-verbaal op van al hetgeen gezegd en gedaan is, en de overgelegde stukken blijven bij dit proces-verbaal gevoegd (art. 284).

Waaruit volgt nu de overgang ten voordele van de kinderen? Klaarblijkelijk is hij een van de rechtsgevolgen die de wet hecht aan de verklaring van de echtgenoten dat zij volharden in hun voornemen tot echtscheiding, verklaring die zij doen nadat de rechter hun onder het oog heeft gebracht dat de helft van hun goederen aan hun kinderen zal overgaan. En die verklaring is toch wel een rechtshandeling, door de echtgenoten gesteld.

In zoverre deze rechtshandeling overdracht van onroerende zakelijke rechten als rechtgevolg heeft — wel verstaan onder de ontbindende voorwaarde van niet-echtscheiding — behoeft zij derhalve de openbaarheid door overschrijving, om, overeenkomstig artikel 1 van de hypotheekwet, tegenstelbaarheid tegen derden te bekomen. Krachtens artikel 2 van zelfde wet is de notaris er dan ook toe gehouden, zijn proces-verbaal, dat bedoelde rechtshandeling weergeeft, aan de overschrijving te onderwerpen.

Op dit punt is er dus, naar onze mening, geen leemte in de wet. De wet wordt in de praktijk eenvoudig niet altijd toegepast.

* * *

In het bijzonder geval waarin de echtscheiding door onderlinge toestemming geschiedt na drie jaren scheiding van tafel en bed door onderlinge toestemming, gebeurt ongeveer hetzelfde. Maar het proces-verbaal wordt dan opgesteld door de griffier van de rechtbank (B.W., art. 310 bis en 287). En dan is het dit proces-verbaal dat behoort te worden overgeschreven, ten einde de verkrijging van onverdeelde eigendomsrechten door de kinderen veilig te stellen tegenover derden.

III

Wij willen van deze gelegenheid gebruik maken om te wijzen op een ander geval waarin de toepassing van de wet van overschrijving algemeen wordt verzuimd: dat van het vonnis tot definitieve inbezitting van de goederen van een afwezige, die onroerende goederen bezit.

Men heet dit vonnis niet overschrijfbaar, omdat hetzelfde niet geldt als overeenkomst of als titel, naar de wens van artikel 1 van de hypotheekwet (*Leptinois*, I, nr. 9), — dat het een transmissie vaststelt die rechtsreeks geschiedt uit kracht van de wet (*Genin* of *Rép. prat. du droit b.*, v° *Hypothèques*, nr. 216; — *De Page*, VII, nr. 961), — dat de definitieve inbezitting berust op een wettelijk vermoeden van overlijden, en het vonnis dat de afwezigheid uitspreekt, de titel is van een overgang door overlijden en niet van een overgang onder de levenden (*Genin*,

nr. 77), — dat de wijziging die het vonnis van inbezitting vaststelt in het juridisch statuut van de onroerende goederen van de afwezige, volgt uit een feit dat niet aan overschrijving onderworpen is (*De Page*, VII, nr. 1027 C.d.).

Geen enkel van al deze motiveringen geeft ons voldoening. Voorzeker komt geen overschrijving te pas bij wijziging in het juridisch statuut van onroerend eigendomsbezit die het rechtsgevolg is van een louter feit. Moest het vonnis van een recht dat voor de vermoedelijke erfgenen zou volgen uit het enkel feit van de afwezigheid, door de rechter uitgesproken, dan zou hetzelfde gewis niet overschrijfbaar zijn. Maar de inbezittingstelden bekomen dit recht niet door het feit zelf van de uitgesproken afwezigheid en krachtens de wet, zoals een erfgenaar zijn eigendomsrecht op de goederen van de erflater bekamt door het enkel feit van dezes overlijden en krachtens de wet. Het is door een rechtshandeling, namelijk de handeling van de rechter, gezagshalve geseld in uitvoering van een wettelijke opdracht, dat de vermoedelijke erfgenen het bezit bekomen, met de daaraan verbonden rechtskundige gevolgen, en zulks alleen in aanzien, maar niet door het feit van de uitgesproken afwezigheid.

Nu verschaft deze handeling van de rechter aan de inbezittingstelden een onroerend zakelijk recht, wanneer de afwezige onroerende goederen bezit: het recht om over de goederen van de afwezige in eigen naam te beschikken, alhoewel zij geen eigenaar zijn; zonder als erfgenaar te worden beschouwd, kunnen zij zich voortaan toch als eigenaar gedragen (B.W., art. 132; — *Colin et Capitant*, 10° éd., I, nr. 560 — *De Page*, I, nr. 496.A; — *Josserand*, III, nr. 1248). Derhalve dient het vonnis tot definitieve inbezitting overgeschreven te worden, en zulks in al de hypotheekkantoren binnen de kring waarvan de afwezige onroerende goederen bezit (*Kluyskens*, VI, nr. 13.b).

Voor de overschrijving kan de eenzelvigheid van de afwezige en van de inbezittingstelden, onderaan de uitgifte van het vonnis, worden vastgesteld door een notaris, overeenkomstig artikel 12, laatste alinea, van de wet van 10 oktober 1913.

K. BERGE

Ere-hypotheekbewaarder.

BOEKBESPREKING

Prof. Mr. H.J. Hofstra, Plaats en taak van de belastingwetenschap, 1966, Deventer, A.E.E. Kluwer.

Aangezien tot dusver geen eenstemmigheid is bereikt over de vraag of het verantwoord is de belastingwetenschap als een afzonderlijke wetenschap te beschouwen en — zo ja — welke de plaats en de taak van die wetenschap zijn, heeft Prof. Mr. H. J. Hofstra, in zijn op 7 oktober 1966 bij de aanvaarding van het ambt van hoogleraar in het belastingrecht aan de Rijksuniversiteit te Leiden uitgesproken rede, die vraag op zo wetenschappelijke als meesterlijke wijze onderzocht.

Uitgaande van Kant's bekende definitie om aan een tak van kennis de status van wetenschap te mogen toekennen, betoogt Prof. Mr. H. J. Hofstra dat voor de belastingwetenschap, aangezien ze niet aanspraak kan maken op een eigen methodiek, de motivering van die wetenschap in het object van haar studie — d.i. de belasting of de belastingheffing — dient te worden gevonden.

De belastingheffing is immers een instrument in handen van de overheid dat op verschillende wijzen en tot uiteenlopende doeleinden kan worden gehanteerd, zodat de omschrijving van het begrip «belasting» zich in haar essentialia moet beperken tot de formele kenmerken.

De teneengevolge wordt, volgens Prof. Hofstra, onder belasting verstaan: een gedwongen bijdrage van «particuliere huishoudingen aan de overheid», waar «geen rechtstreekse contraprestatie van de overheid tegenover staat» en die «krachtens algemene regelen, in de landen van de Westerse cultuurkring tegenwoordig op grond van een wet wordt gevorderd». Het doel van de *belastingheffing* wordt in die omschrijving dus niet opgenomen (omdat het opnemen ervan methodologisch onjuist is), in tegenstelling met wat door vele auteurs wél wordt gedaan.

Een beknopt, doch voortreffelijk overzicht van de ontwikkeling van de belastingheffing geeft de auteur de gelegenheid erop te wijzen, dat de derde fase in die ontwikkeling (te weten de laatste 30-40 jaar) ons de aard en het karakter van de belasting toont zoals ze thans zijn.

De tijdens gemelde fase voortdurende stijging van de belastingdruk met de daaraan verbonden gevolgen en de overgang van de praktijk van de overheidsonthouding naar een actieve overheidspolitiek hebben het karakter van de belastingheffing aanzienlijk gewijzigd: naast haar *oorspronkelijk* doel van dekkingsmiddel voor de lopende overheidsuitgaven — hoewel reeds toentertijd zekere bijdoeleinden met de belastingheffing werden nagestreefd (bijv. met beschermende invoerrechten) — ontwikkelde ze zich tegelijkertijd tot een instrument in handen van de overheid tot ondersteuning van haar algemeen beleid. De daaruit voortvloeiende veelzijdigheid van de huidige belastingheffing en de onverbreekelijke samenhang van de vele facetten die ze vertoont, leiden tot de conclusie:

— dat voor een bevredigende benadering van het verschijnsel «belasting» die de verschillende gezichtspunten daarvan in één evenwichtige totaal-visie weet op te vangen, aan de belastingwetenschap — als afzonderlijke wetenschap — de bestudering van de belastingproblematiek in volle omvang moet worden opgedragen;

— dat de grensafbakening van de aldus op te vatten belastingwetenschap met andere wetenschappen gevonden wordt bij wat voor het wezen en voor de structuur van de belastingheffing essentieel kan worden geacht.

Anderdeels onderzoekt de auteur de vraag of — zoals door de internationale, inzonderheid Anglo-Amerikaanse, literatuur veelal (want er zijn ook uitingen in een andere zin!) wordt aangenomen ⁽¹⁾ — de belastingwetenschap moet worden beschouwd als een onderdeel van de leer van de openbare financiën.

Ofschoon hij de belastingwetenschap en de leer van de openbare financiën niet alleen als «zusters», doch zelfs als «tweelingzusters» betitelt, d.w.z. hoewel hij de nauwe samenhang van die twee wetenschappen erkent, rechtvaardigt Prof. Hofstra zijn mening dat beide wetenschappen tezamen niet als één wetenschap kunnen worden erkend, doch dat ze als afzonderlijke wetenschappen moeten worden beschouwd, waarbij de stof globaal volgenderwijze wordt verdeeld: de leer van de openbare financiën is de uit de moderne omstandigheden ontstane nieuwe wetenschap van het algemene financiële overheidsbeleid, van de overheidsuitgaven en van de controle daaron: de *belastingwetenschap* is de wetenschap die slechts één soort van overheidsinkomsten — zij het feitelijk veruit de belangrijkste — tot studie-object heeft.

De taak van de belastingwetenschap wordt door Prof. Hofstra in de volgende zes hoofden samengevat:

1. De belastingwetenschap behoort te beginnen met het in eigen land geldende belastingstelsel, zowel als juridisch systeem als in zijn maatschappelijke consequenties, te onderzoeken: voor de bestudering van de maatschappelijke consequenties — welke bestudering vereist is om zich te kunnen uitspreken over het wenselijk recht — zal

ze zich bezig moeten houden met de economische, de sociale, de sociologische en de staatkundige facetten van de belastingheffing.

2. Buiten het «hier» moet de belastingwetenschap zich inlaten met het «elders», d.w.z. met de bestudering van de in andere landen geldende belastingstelsels, waaruit rechtsvergelijking voortvloeit.

3. Behalve het «nu» dient de belastingwetenschap zich bezig te houden met het «gisteren» en het «morgen»; m.a.w. met de ontwikkeling van de belastingheffing en van de belastingstelsels in het verleden en met de mogelijke ontwikkelingstendenties naar de toekomst.

4. De belastingwetenschap behoort verder te bestuderen: de belastingtheorieën, de geschiedenis daarvan, alsmede de invloed die deze theorieën op de feitelijke belastingheffing naar tijd en plaats hebben kunnen oefenen.

5. Vraagstukken van belastingtechniek en van uitvoering van de belastingheffing zijn eveneens studieobject van de belastingwetenschap (een goede belastingheffing vergt een goed en doeltreffend betalingsrecht): in dit verband rijst het zeer actuele vraagstuk van de verhouding tussen de zo begeerde eenvoud van de belastingheffing en de evenzeer verlangde rechtvaardigheid tot in kleinigheden.

6. Vraagstukken die insgelijks tot het terrein van de belastingwetenschap moeten worden gerekend, vloeien voort uit het feit dat er nu eenmaal meer belastingheffende lichamen in de wereld zijn dan de *rijksoverheid* van het *eigen* land alleen (cf. belastingheffing door lagere publiek-rechtelijke organen, internationaal en supranationaal belastingrecht).

Volgens de auteur wordt de plaats van de belastingwetenschap bepaald door de veelzijdigheid van haar studie-object. De belastingheffing heeft economische, sociologische, sociale en juridische facetten, doch is meer dan studie-object van economie, sociologie en rechtswetenschap alleen. De coherentie tussen al die facetten is zodanig dat het nuttig is de belastingwetenschap haar *eigen* plaats te geven naast die van andere wetenschappen (die voor haar hulpwetenschappen zijn en omgekeerd).

Voor het karakter van de belastingwetenschap komt Prof. Hofstra tot de conclusie dat het een waarlijk menselijke wetenschap geldt en dat het die menselijkheid van de problematiek is, welke zowel aan het onderwijs in als aan de beoefening van de belastingwetenschap werkelijk zin en inhoud kan geven.

De merkwaardige door de pas benoemde hoogleraar uitgesproken rede — die, omwille van de voortreffelijkheid en van het onbetwistbare belang ervan, tamelijk uitvoerig en zo trouw mogelijk werd samengevat — legt getuigenis af van de grondige en gevarieerde ervaring die hij op het stuk van de belastingheffing bezit.

Ze verdient dan ook gelezen en herlezen te worden, niet alleen door al degenen die zich met het wetenschappelijk facet van de belastingaangelegenheden moeten bezighouden, doch eveneens door staatslieden, juristen, economen, financiers, sociologen, psychologen e.a.

Wij kunnen niet nalaten de aandacht erop te vestigen dat in de 63 uitvoerige voetnoten — ten aanzien van het gebruikte kleinere lettertype zijn die noten omvangrijker dan de eigenlijke uiteenzetting — een rijkdom aan documentatie te vinden is over al wat met het behandelde onderwerp verband houdt en dat die documentatie een interessant uitgangspunt voor verdere studie is.

Prof. Mr. H. J. Hofstra die met zijn rede en met de publicatie ervan onze oprechtste felicitaties verdient ⁽²⁾ wensen wij veel succes en zelfvoldoening in zijn nieuwe functie.

Prof. Dr. F. Amerijckx.

(1) Luidens gemelde literatuur behoren immers zowel de belastingwetenschap als de leer van de openbare financiën tot het vakgebied van de economie.

(2) Dank zij deze publikatie — uitgegeven door de firma A.E.E. Kluwer te Deventer — en enkele andere (o.a. W. H. Van den Berge «Belastingrecht en belastingwetenschap», 1946; J. Van Houtte «Belastingwetenschap en belastingrecht», 1962; Fr. Loeckx, R. Van Dionant en G. Neyens «Overzicht van de belastingwetenschap», 2 delen, 1962) geraakt men stilaan tot een nauwkeurige taakomschrijving van de nog jonge belastingwetenschap, tot een duidelijke grensafbakening ervan met andere wetenschappen en tot een degelijk inzicht in deze belangrijke tak van kennis.

BALIELEVEN

Vlaamse Conferentie der Balie van Antwerpen.

Voordracht van Mr. Tixier-Vignancour.

Op donderdag 13 april 1967 heeft de Vlaamse Conferentie der Balie van Antwerpen in de Assisenzaal van het Gerechtsgebouw een plechtige academische zitting ingericht.

De uitzonderlijk grote belangstelling vond haar oorzaak in het feit dat mr. Jean Louis Tixier-Vignancour, advocaat bij het Hof van Beroep te Parijs en vermaard frans politicus, het woord zou voeren over het onderwerp dat als titel droeg: «Souvenirs de la Barre et de la Tribune».

Benevens de militaire en geestelijke autoriteiten hadden de heer Gouverneur en Mevrouw Andries Kinsbergen aanvaard deze academische zitting met hun aanwezigheid te vereren.

Daar de heer Gouverneur Kinsbergen nog vorig jaar het Voorzitterschap van de Vlaamse Conferentie der Balie van Antwerpen waarnam, waaraan trouwens voorzitter mr. Luc Schoups tijdens zijn inleidingswoord zeer attentievol herinnerde, werd aan Mevrouw Kinsbergen een ruiker bloemen overhandigd, wat een heftig applaus van de nokvolle zaal uitlokte. Nadien werd het woord verleend aan mr. Jean Louis Tixier-Vignancour.

Het lag voor de hand dat iemand als hij, die sinds 40 jaar in de advocatuur en het franse politieke leven staat, kwistig kon grijpen uit de overvloedshoorn zijner herinneringen.

Met suggestieve franse welsprekenheid en tevens aan de hand van enkele anecdotes toonde mr. Tixier-Vignancour aan welke verschillen er bestaan, naar opvatting en resultaat, tussen de advocatenwelsprekendheid en de politieke redenaarskunst.

Dat hij zich op beide terreinen thuis voelt heeft hij in het nabije verleden herhaaldelijk bewezen door als advocaat te pleiten in belangrijke politieke processen.

Om deze advocaat te voeten uit te tekenen volstaat het er aan te herinneren dat wanneer hij na het proces Salan werd ondervraagd door een radioreporter van radio Luxemburg, die hem op de man af vroeg: Que sentez-vous exactement en ce moment? antwoordde: «Je n'ai plus d'ambitions»!!

Het is inderdaad iedereen bekend dat hij het was die het hoofd van Generaal Salan heeft gered.

Aan het applaus dat mr. Tixier-Vignancour mocht oogsten kwam schier geen einde.

Hij was zichtbaar ontroerd. Ook dit is een staaltje van beproefde redenaarskunst.

Na de academische zitting boden Mevrouw en Voorzitter Luc Schoups een luisterrijke receptie aan, die

ruimschoots de gelegenheid gaf aan de aanwezigen nog lang en uitvoerig na te praten over deze heuglijke avond.

W.L.

Unie der Jonge Balies en der Advocaten.

Hieronderstaande omzendbrief werd toegezonden aan de leden der Balies:

Brussel, 19 april 1967.

Samenkomst te Antwerpen op 20 mei 1967.

Waarde Confrater,

De Unie der Jonge Balies en der Advocaten wenst tussen de verschillende Jonge Balieconferenties van het Land nauwe banden te scheppen.

Zij heeft beslist alle leidende leden van deze conferenties samen te roepen.

Onze Antwerpse confraters waren zo gastvrij de materiële inrichting van d.t. samenkomen te regelen. Wij stellen U voor deze «dag» te houden op 20 mei 1967 met volgend programma:

10 u. samenkomst op het Gerechtshof te Antwerpen waar de Jonge Antwerpse confraters ons zullen welkom heten.

Bezoek onder bekwame leiding van Plantin Moretus Museum, Rubenshuis en Prentenkabinet.

13 u. vrije lunch.

15 u. vergadering in het Rijksuniversitair centrum (Schildersstraat 41) waar de volgende belangrijke problemen zullen besproken worden.

- 1) vergoeding van de Pro-Deo pleitende advocaten;
- 2) ontwerp van stagecontract;
- 3) ontwerp van collaboratiecontract.

Men zal ook de vraag moeten stellen welke houding U.J.B.A. zal dienen aan te nemen in verband met mogelijke versmelting met het Verbond der Belgische Advocaten.

18 u. Ontvangst door Mr. Schoups, voorzitter van de Vlaamse Conferentie der Balie van Antwerpen in zijn buitengoed te Kapellen-Bos.

20 u. Gezellig koud buffet in het kasteel te Brasschaat.

Wijl de confraters deze belangrijke problemen zullen bespreken krijgen de dames en echtgenoten mogelijkheid de stad of het Middelheimpark te bezoeken.

Wij zijn onze Antwerpse confraters bijzonder dankbaar ons deze mogelijkheden verschaft te hebben.

Aandeel in de kosten van buffet belooft 200 fr. dat dient gestort te worden op P.C.R. 2183 51 van U.J.B.A.

Wij verwachten voor 6 mei 1967 talrijke inschrijvingen.

Met genegen gevoelens.

Het Bureau van U.J.B.A.

J. Henry, J. Heyvaert, Y. Aubry,
Chr. Vanderveeren, E. Jakhian.

VLAAMSE JURISTEN,

ABONNEERT U OP

RECHTSKUNDIG WEEKBLAD

MEDEDELINGEN

Belgische Liga voor de Verdediging van de Rechten van de Mens.

Zetel : Gulden Vlieslaan 1, Brussel 6.

De Belgische Liga voor de Verdediging van de Rechten van de Mens deelt mee :

* * *

Nederlandse Uitgaven van de Raad van Europa.

De directie van de Voorlichtingsdienst bij de Raad van Europa geeft een brochure uit over : « Het Mechanisme en de Werking van de Europese Conventie van de Rechten van de Mens ».

De Liga heeft zich tot de Voorlichtingsdienst gericht om te vragen dat deze tekst ook in het Nederlands zou bezorgd worden, gezien de belangstelling die in Vlaanderen bestaat voor de Europese Conventie. De tekst zelf van de Europese Conventie werd reeds door de Raad van Europa ter beschikking gesteld van het Nederlands-sprekend publiek langs de Liga om 4.000 exemplaren weiden op aanvraag aan particulieren en organisaties doorheen Vlaanderen verspreid. De Raad van Europa voorziet een Nederlandstalige uitgave van de uitleggende brochure in de loop van 1968 als bijdrage tot het « Internationaal jaar van de Rechten van de Mens ».

TIJDSCHRIFTEN

Algemeen Fiscaal Tijdschrift : jg. 1967 - nr. 7-8 :

Algemeenheden. — Inkomstenbelastingen. — Indirekte staatsbelastingen. — Internationale overeenkomsten. — Buitenlandse belastingen.

Tijdschrift voor Sociaal Recht : jg. 1967 - nr. 2 :

De Broeck G., De sociale wetgeving in 1966.

Tijdschrift van de Vrederechters : jg. 1967 - nr. 3 :

Daubanton C., L'article 389 nouveau du Code civil et son application dans le cadre de la loi du 8 avril 1965.

Tijdschrift voor Notarissen : jg. 1967 - nr. 4 :

Bergé K., Overschrijving van huwelijkscontracten.

De Gemeente : jg. 1967 - nr. 4 :

Van Naelten M., Invloed van het gemeentelijk beleid op de B.-Fondsdotatie. — Verhasselt J., Verzorg uw taal : Begeven.

Weekblad voor Privaatrecht, Notaris-ambt en Registratie : jg. 1967 - nr. 4948 :

Baeteman G., De hervorming van het huwelijksrecht in België (II, slot). — Van der Ploeg P.W., Het nieuwe overgangsrecht en H.R. 28 oktober 1966, N.J. 1967, 1.

Tijdschrift voor Vennootschappen, Verenigingen en Stichtingen : jg. 1967 - nr. 4 :

Schut G.H.A., Plaatsing en volstorting van aandelen. — Van Soest C., Geruisloze overgangsproblemen. — Kleerekoper S., Vervangingswaarde. — Van Soes. C., Vragen-rubriek.

Sociaal-Economische Wetgeving : jg. 1967 - nr. 2 :

Stevens W.E., De betekenis van de artt. 95 en 96 van het E.E.G.-Verdrag. — Salomonson F., De eerste richtlijn voor het verzekeringswezen.

De Gerechtsdeurwaarder : jg. 1967 - nr. 1, 2, 3 :

Verhagen G.G.M., Me Daniël Literas †. — Mertens P. Een stem uit België. — Van Gorkum P., Processuele aspecten in huurkoopzaken. — Teekens M., Na'aarsvergadering « Union internationale des huissiers de justice et officiers judiciaires ».

Journal des Tribunaux : jg. 1967 - nr. 4572 :

Slachmuyler L., La protection des enfants de parents déchus de la puissance paternelle.

Mouvement Communal : jg. 1967 - nr. 4 :

Badé A., Charleroi construit sa première crèche.

Revue de Droit Pénal et de Criminologie : jg. 1967 - nr.7 :

Journées Franco-Belgo-Luxembourgeoises de Science Pénale, Luxembourg, 5 et 6 mai 1967 : Rapports présentés : Foscreau J., Les conditions d'application du principe de l'autorité de la chose jugée au pénal sur le civil. — Schaak A., Beffort J., Le problème de la chose jugée au pénal et son influence sur le civil. — Trousse P.E., L'autorité de la chose jugée au répressif sur le procès civil ultérieur. — Vitu A., Le problème de la chose jugée au pénal et son influence sur le civil.

Revue de l'Administration et du Droit administratif de la Belgique : jg. 1967 - nr. 4 :

Stichelbaudt L., Loi du 14 juillet 1966 relative à certains actes de l'état civil dressés en dehors du royaume. — Analyse.

Revue de Droit Intellectuel. — L'ingénieur-Conseil : jg. 1967 - nr. 9-10 :

Vander Haeghen A., Les droits de propriété industrielle et la concurrence entre Etats de la C.E.E.

Annales de Droit : jg. 1967 - nr. 1 :

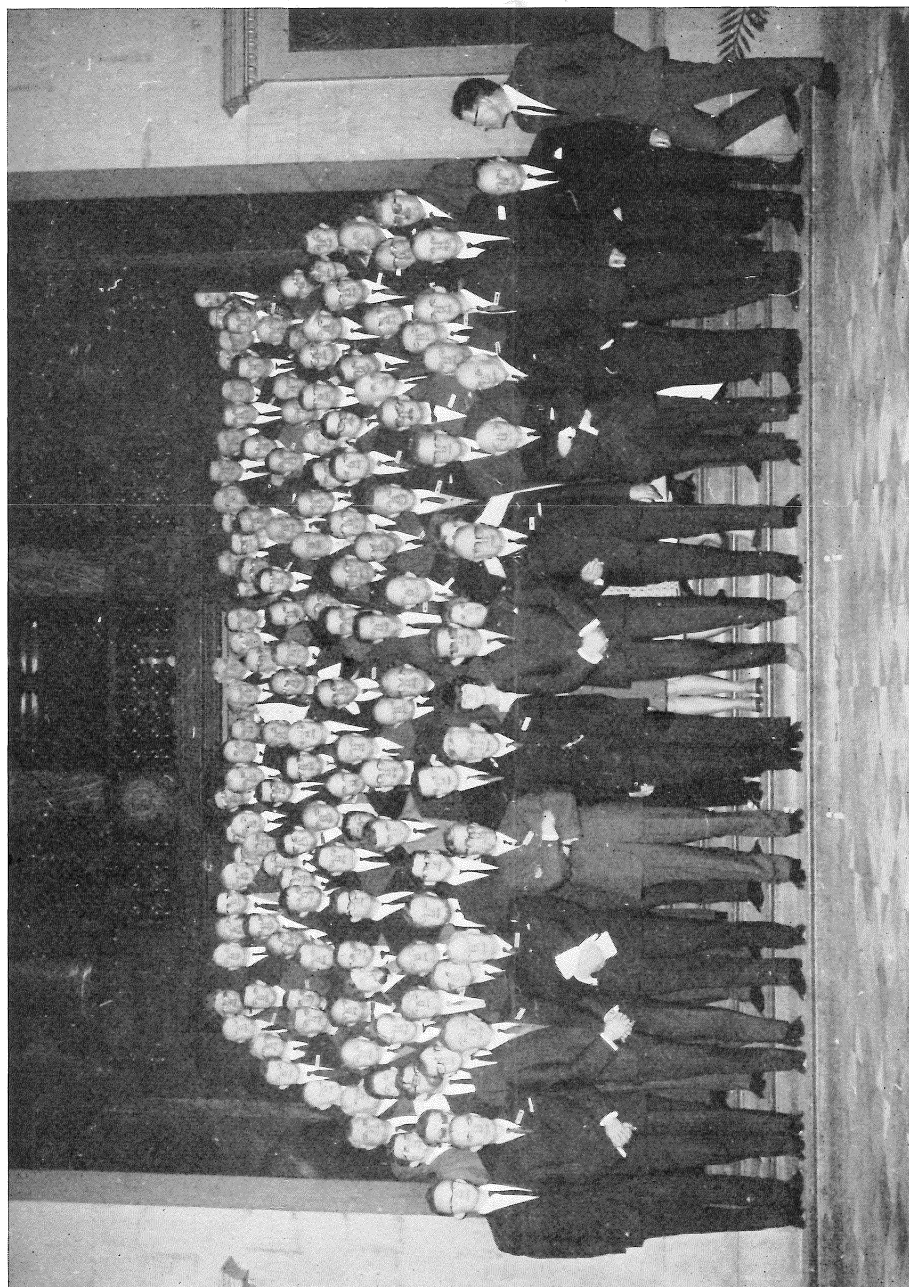
Meulder-Klein M.T., Considérations juridiques sur la stérilisation chirurgicale. — Masquelin J., Les pouvoirs du Roi en matière d'exécution des traités.

Northwestern University Law Review : jg. 1967 - nr. 6 :

Turner D.F., Cooperation Among Competitors. — Ruder D.S., Corporate Disclosures required by the Federal Securities Laws: The Codification Implications of Texas Gulf Sulphur. — Bonfield A.E., The Substance of American Fair Employment Practices Legislation I: Employers.

Archiv für Rechts- und Sozialphilosophie : jg. 1967 - nr. 1 :

Dooyeweerd H., Die Philosophie der Gesezsidee und ihre Bedeutung für die Rechts- und Sozialphilosophie. — Baldamus W., The Category of Pragmatic Knowledge in Sociological Analysis. — Hislop D.J., The Hoffeldian System of Fundamental Legal Conceptions. — Oksaar E., Sprache als Problem und Werkzeug des Juristen.

XXIIe Congres van de Vlaamse Juristenvereniging

Gent, 15 april 1967